

**Program VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich
środa 20 IX 2017, 9.00-11.00**

* * *

Warsztaty „Ochrona własności intelektualnej w warsztacie archiwisty”

(moderatorzy: Marek Konstankiewicz, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Adrian Niewęglowski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Prawo ochrony własności intelektualnej odgrywa obecnie istotną rolę w pracy archiwisty. Wiele rodzajów archiwaliów jest bowiem jednocześnie nośnikami dóbr niematerialnych podlegających ochronie prawnej, takich jak utwory (słowne, graficzne, fotograficzne), fonogramy i wideogramy czy bazy danych. Należy mieć to na uwadze podejmując działania z zakresu udostępniania materiałów archiwalnych oraz prowadzenia związanej z nimi działalności informacyjnej i edukacyjnej. Nowe wyzwania niesie także rozwój technologii informatycznych i ich coraz większe znaczenie w warsztacie pracy archiwisty. W ramach warsztatów zaprezentowane zostaną najważniejsze regulacje, przede wszystkim z zakresu prawa autorskiego determinujące status instytucji archiwalnych. Zwrócona zostanie uwaga na specyfikę stosowania obowiązujących unormowań w działalności archiwów, z uwzględnieniem zarówno ochrony dóbr własności intelektualnej, których nośnikami są archiwalia, jak i tych, które są wynikiem działalności samych archiwów.

* * *

Warsztaty „Lekcja genealogiczna w archiwach”

(moderatorzy: Hubert Mazur, Archiwum Państwowe w Kielcach, Agnieszka Rosa, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Badania genealogiczne od wielu lat cieszą się dużą popularnością stanowiąc jeden z najczęstszych celów wizyt w pracowniach naukowych archiwów oraz przedmiot archiwalnych kwerend. Problematyka ta obecna jest także w edukacyjnej, czy też popularyzatorskiej działalności archiwów. Duży odsetek lekcji archiwalnych poświęconych jest właśnie zagadnieniu poszukiwań genealogicznych. W świetle dotychczasowych badań na takich zajęciach na ogół dominuje wykład archiwisty wzbogacony o przegląd i pokaz archiwaliów lub ich kopii. Rola uczniów sprowadza się zwykle do biernego przyswajania podawanej wiedzy, zamiast do aktywnego kształtowania umiejętności. Na gruncie tej krytyki pojawiła się koncepcja przygotowania warsztatów „Lekcja genealogiczna w archiwach” doskonalących umiejętność pracy ze źródłami, w oparciu o aktywizujące metody nauczania. W zamyśle pomysłodawców i moderatorów warsztaty mają składać się z trzech elementów. W pierwszej kolejności uczestnicy zapoznają się z podstawami opracowania scenariuszy lekcji, z ważniejszymi pojęciami z zakresu dydaktyki historii: metody nauczania, cele nauczania, środki dydaktyczne. Część druga będzie miała charakter praktyczny. Zadaniem uczestników warsztatów, podzielonych na trzy zespoły, będzie opracowanie konspektu lekcji archiwalnej poświęconej genealogii, dla określonego etapu kształcenia, z wykorzystaniem archiwaliów jako środków dydaktycznych i aktywizujących metod nauczania. Ostatnie ogniwo warsztatów to podsumowanie, dyskusja nad efektami pracy zespołów.

* * *

**Warsztaty „Obsługa użytkowników trudnych, czyli o tym jak nie dać się zaskoczyć”
(moderator: Marlena Jabłońska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)**

Udostępnianie zasobu archiwalnego to jedna z podstawowych funkcji archiwów. Realizują ją pracownicy, którzy doskonale znają zasób oraz procedury udostępniania. Posiadają także kompetencje nie-

zbędne do obsługi użytkowników, których potrzeby i oczekiwania a także wyobrażenia na temat pracy archiwów zmieniają się na przestrzeni lat. Podczas warsztatów spróbujemy stworzyć portret współczesnego kwerendzisty. Zidentyfikujemy potrzeby i oczekiwania każdej ze stron, wskażemy elementy wspólne i różne, i poszukamy możliwych dróg porozumienia. Dokonamy analizy trudnych przypadków i opracujemy mechanizmy radzenia sobie w sytuacjach nietypowych. Warsztaty będą miały charakter interaktywny pozwalający uczestnikom na podzielenie się własnymi doświadczeniami a poprzez to wypracowanie optymalnych postaw i zachowań w pracy z użytkownikiem „trudnym”. A wszystko po to by nie dać się zaskoczyć.

* * *

Warsztaty „Digitalizacja archiwaliów”

(moderator: Maciej Gajewski, Naczelną Dyrekcja Archiwów Państwowych)

Jak digitalizacja wpływa na dostępność i wykorzystanie zasobów archiwów? Czy digitalizacja i archiwa w wersji cyfrowej mają jakiekolwiek granice? Może inaczej, jakie granice pokonujemy budując cyfrowe archiwa? Podczas panelu prelegenci opowiedzą jak łamane są przez nich naturalne i sztuczne granice w udostępnianiu archiwaliów, jakie widzą szanse i czy dostrzegają zagrożenia cyfryzacji archiwów.

Jiří Peterka (Archiwum Ziemskie w Opawie), Digitalizacja i udostępnianie dokumentów w Archiwum Ziemskim w Opawie

Archiwum Ziemskie w Opawie jest trzecim najstarszym oraz trzecim największym archiwum w Republice Czeskiej. Przechowuje około 80 km bieżących dokumentów. Pierwsze prace nad digitalizacją archiwalnych zespołów rozpoczęto w 2007 r. Niniejsza baza danych – Archiwum Cyfrowe (Digitální archiv) – udostępnia prawie 6 tysięcy inwentarzy książkowych w wersji elektronicznej oraz 20 milionów zdjęć i załączników. Funkcjonuje jednocześnie jako publiczny „sklep internetowy” do zamawiania archiwaliów do pracowni badawczych dziesięciu archiwów państwowych.

Marta Bryszewska (Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires), Digitalizacja zbiorów polonijnych

Biblioteka jest instytucją polonijną, która przechowuje materiały archiwalne opracowywane przez miejscowych wolontariuszy nie będących archiwistami oraz pracowników archiwów państwowych wysyłanych do Buenos Aires przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych. Ubiegłoroczne wdrożenie biblioteki do Zintegrowanego Systemu informacji Archiwalnej oraz planowana digitalizacja zasobu znacząco zmieniają perspektywę możliwości wykorzystania zasobu archiwalnego przez badaczy z całego świata. W wystąpieniu zostanie opisane jak obecnie wygląda profil użytkownika archiwaliów Biblioteki oraz jakie szanse upatruje się w cyfryzacji zasobu.

Adam Lajdenfrost (Archiwum Państwowe w Łodzi), Digitalizacja a udostępnianie archiwaliów w wersji cyfrowej w pracowniach naukowych

Celem wystąpienia jest ukazanie z perspektywy pracowni naukowej aspektów udostępniania zdigitalizowanych materiałów archiwalnych. Poprzez omówienie archiwaliów z zasobu Archiwum Państwowego w Łodzi, które w formie cyfrowej udostępniane są w Internecie (szukajwarchiwach.pl; genealodzy.pl; strona internetowa APL; Facebook) oraz na stanowiskach w pracowniach naukowych, autor chce wskazać, jakie zmiany zaszły w sferze prezentacji dokumentów (nieograniczony dostęp, zniesienie limitu udostępnień, dostęp poprzez różne urządzenia, możliwość wirtualnego łączenia rozproszonych zespołów), a także zwrócić uwagę na ograniczenia w tworzeniu archiwów cyfrowych (prawo autorskie, ochrona wizerunku, ochrona własności, mentalność). Kolejnym zagadnieniem jest wpływ powstających archiwów cyfrowych na funkcjonowanie pracowni naukowych (odpływ użytkowników, konieczność inwestycji sprzętowych, oderwanie archiwaliów od archiwum).

Katarzyna Kalisz (Narodowe Archiwum Cyfrowe), Magdalena Hartwig (Narodowe Archiwum Cyfrowe), Drugie życie fotografii – (nie)ograniczone wykorzystania zdigitalizowanych zasobów zdjęciowych Narodowego Archiwum Cyfrowego

Digitalizacja i udostępnienie materiałów archiwalnych w sieci umożliwia dostęp zcyfrowanego zasobu archiwum każdemu zainteresowanemu użytkownikowi Internetu. Fotografia jest szczególnym

rodzajem materiału archiwalnego, budzi też ogromne zainteresowanie osób w każdym wieku, o różnym poziomie wykształcenia i wielorakich pasjach. Odbioru treści zdjęć na poziomie obrazu nie ograniczają bariery językowe, czy znajomość paleo- lub neografii. Zdigitalizowane fotografie można wykorzystać na wystawie (plenerowej, w pomieszczeniu, on-line), na internetowym portalu hobby-stycznym, do badań naukowych, jako element dekoracji wnętrza (oprawione w ramkę, w postaci fototapety), jako pomoc podczas restauracji obiektów architektonicznych, podczas poszukiwań zagrabionych podczas II wojny światowej dzieł sztuki. Szeroki dostęp, ale z drugiej strony ustawy chroniące prawa autorskie, wizerunek i dane osobowe – czy to wszystkie granice, jakich musimy przestrzegać działając w sferze digitalizacji fotografii archiwalnych?

Jakub Żygawski (Archiwum Państwowe w Zamościu), Mapy bez granic – digitalizacja, udostępnianie i ponowne wykorzystanie archiwalnego zasobu kartograficznego

Granice kojarzą się przede wszystkim z mapą, na której są w jasny sposób interpretowane jako określona linia oddzielająca konkretny obszar od innego obszaru. Digitalizacja kartograficznego zasobu archiwalnego jest dobrym przykładem szerokiej możliwości wykorzystania takich materiałów oraz ich interpretacji w aspekcie analitycznym. Zeskanowana mapa pozwala przekraczać mentalnie ustalone granice rozumiane w formie z góry utartego postrzegania digitalizacji zasobu archiwalnego jako nośnika informacji historycznej. Powtórne wykorzystanie („re-use”) map i planów kartograficznych przekracza granice mentalne w wymiarze technicznym (format), technologicznym (wierność obrazu – „rastra”) i naukowym docierając do szerokiego grona odbiorców. Celem niniejszego referatu jest podkreślenie szczególnego charakteru archiwaliów kartograficznych jako wartościowych materiałów źródłowych, które dzięki digitalizacji mogą być ponownie wykorzystane do specjalistycznych badań interdyscyplinarnych.

Maciej Gajewski (Narodowe Archiwum Cyfrowe), Big data – nowa wiedza z danych archiwalnych

Wystąpienie będzie próbą odpowiedzi na problem wykorzystania digitalizowanych materiałów archiwalnych w perspektywie analityki Big Data. Próbie analitycznej zostaną poddane dane gromadzone według ogólnie stosowanych standardów archiwalnych w zakresie interpretacji i wizualizacji danych. W zależności od jakości wyników przeprowadzonego badania omówiona zostanie przydatność analityki danych archiwalnych dla potrzeb wiedzy historycznej.

* * *

Warsztaty „Elektroniczne zarządzanie dokumentacją”

(moderator: Jarosław Orszulak, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie)

Wdrażanie i stosowanie Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją w kolejnych podmiotach, w tym w archiwach państwowych, stawia przed coraz liczniejszymi użytkownikami systemów klasy EZD, wyzwanie zapewnienia właściwego postępowania z dokumentacją tworzoną i gromadzoną przy użyciu tych systemów. Autorzy warsztatów są praktykami i ekspertami w zakresie Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją, są wśród nich twórcy podstaw teoretycznych i prawnych funkcjonowania EZD. Dodatkowym atutem prowadzących warsztaty jest wieloletnie doświadczenie w użytkowaniu i wdrażaniu systemów klasy EZD. W trakcie warsztatów przedstawione zostaną – jako studium przypadku i praktyczne ćwiczenia – wybrane zagadnienia dotyczące Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją. W szczególności będzie to dotyczyło kwestii: zapewnienia kompletności akt spraw, potrzeby zmian w przepisach wykonawczych dotyczących dokumentu elektronicznego oraz sposobów uzupełniania metadanych.

Ewa Perłakowska, (prezes Stowarzyszenia „Archiwizjoner”)

Już 7 lat trwa proces przechodzenia podmiotów publicznych w dokumentowaniu czynności kancelaryjnych oraz przebiegu załatwiania spraw ze sposobu papierowego (system tradycyjny) na sposób elektroniczny (Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją). Tak długi czas pozwolił zebrać doświadczenia i obserwacje na temat zmiany systemu pracy kancelaryjnej, wdrażania systemów klasy EZD, bieżącej obsługi spraw w postaci papierowej oraz elektronicznej, a także obsługi dokumentów w różnych postaciach i ich konwertowania w zależności od modelu prowadzenia sprawy. W ramach warsztatów przeanalizowany zostanie sposób prowadzenia spraw i dokumentacji oraz ich kompletno-

ści w systemie tradycyjnym ze wsparciem systemów klasy EZD lub systemów, które takimi nie są. Przedmiotem analizy będzie także obsługa spraw i dokumentacji w Elektronicznym Zarządzaniu Dokumentacją, ich kompletność oraz zarządzanie składami.

Kazimierz Schmidt, Uniwersalność systemu EZD – wada czy zaleta?

Systemy elektronicznego zarządzania dokumentacją (EZD) powstały w wyniku potrzeby zachowania różnorodnej dokumentacji (nie tylko elektronicznej) odzwierciedlającej załatwianie spraw. Przygotowując w 2010 roku przepisy w ogóle umożliwiające elektroniczne zarządzanie dokumentacją trzeba było wziąć po uwagę różne sposoby jej utrwalania (na papierze lub elektronicznie) a jednocześnie potrzebę takiego jej uporządkowania by wymagane ustawą archiwalną udokumentowanie przebiegu załatwiania spraw było skuteczne i wygodne. W praktyce budowy i eksploatacji systemów EZD musiano ponadto poradzić sobie z problemem obsłużenia różnych kanałów wymiany informacji i różnych sposobów jej e-podpisywania. Taka geneza powstania systemów wymusiła ich uniwersalność. A to oznacza także, że nie są to systemy dedykowane dla dobrze zdefiniowanych, powtarzalnych procesów jak np. systemy dla bankowości elektronicznej i innych nowoczesnych usług online. Używanie uniwersalnego narzędzia zajmuje więcej czasu, trudniej się go nauczyć i łatwiej się pomylić, ale z pewnością nie oznacza to powrotu do akt papierowych.

Jarosław Orszulak (Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie)

W tej części warsztatów uczestnicy zapoznają się z problematyką tworzenia metadanych dokumentów i spraw. Omówione zostaną w szczególności te metadane, których uzupełnianie należy do obowiązków osób prowadzących sprawy, czyli przede wszystkim: tytuły, dostęp, typ, rodzaj i daty. W trakcie ćwiczeń zadaniem uczestników warsztatów będzie wskazanie lub uzupełnienie wartości wybranych metadanych dla przykładowych dokumentów i spraw elektronicznych. Ponadto poruszone zostaną kwestie określania metadanych istotnych dla archiwizowania dokumentów elektronicznych w kontekście ich grupowania, klasyfikowania i kwalifikowania.

* * *

Panel „Zaproś konserwatora do współpracy – Zachowanie zasobu zaczyna się od budynków”

(moderator: Monika Bogacz-Walska, Archiwum Państwowe w Olsztynie)

Anna Czajka (Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów), Ryszard Wojtkowski (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), Zachowanie zasobu zaczyna się od budynków

Niedostosowanie dotychczasowych budynków archiwów do bezpiecznego i długoterminowego przechowywania materiałów archiwalnych, a głównie brak powierzchni magazynowej, spowodowało, że rozpoczęcie budów nowych siedzib dla archiwów stało się jednym z priorytetów Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Do 2016 r., wybudowano siedziby dla archiwów państwowych w Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim, Radomiu, Rzeszowie i Bielsku-Białej. Ponadto rozbudowano i przebudowano siedzibę Archiwum Państwowego w Gdańsku, budynku na potrzeby Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Bolesławcu, Archiwum Państwowego w Szczecinie Oddział w Międzyzdrojach, Archiwum Państwowego w Lublinie. W toku są inwestycje w Białymstoku (zakończenie prac w 2017 r.) i Krakowie (2019). Zalety nowych budynków archiwalnych: dysponują powierzchnią magazynową pozwalającą na planowe przejmowanie dokumentacji w wieloletniej perspektywie oraz infrastrukturą zapewniającą odpowiednie warunki klimatyczne dla długotrwałego przechowywania dokumentów; posiadają pracownie konserwacji i digitalizacji zbiorów, serwerownie dla dokumentacji wytworzonej w postaci cyfrowej (*born-digital*), czytelnie wyposażone w komputery i stanowiska do samodzielnego skanowania dokumentów, sale wystawiennicze i konferencyjne; są budynkami oszczędnymi w utrzymaniu, dostosowanymi do potrzeb osób niepełnosprawnych; posiadają niezbędne instalacje zwiększające bezpieczeństwo przechowywanych zbiorów. Dalsze inwestycje w infrastrukturę archiwów państwowych są wciąż niezbędne, ponieważ w przeciągu najbliższych 25 lat archiwa będą zobowiązane do przejęcia ponad 550 km bieżących z blisko 10 tys. państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych wytwarzających dokumentację zakwalifikowaną do długotrwałego przechowywania (tzw. kat. A) tj. niemal dwa razy tyle, ile zgromadziły do tej pory (340 km). Zaprojektowanie funkcjonalnego budynku archiwalnego, spełniającego wszelkie wymagania współ-

czesnej instytucji publicznej i jednocześnie będącego podstawowym narzędziem zabezpieczania zasobu archiwalnego, nie jest prostym zadaniem. Dlatego też, w NDAP, na podstawie zdobytych doświadczeń budowlanych, opracowano poradnik przeznaczony dla projektantów, archiwistów, wykonawców – [BUDYNEK ARCHIWUM – wskazówki dla uczestników budowlanego procesu inwestycyjnego](#). Zawiera on wskazówki a także wymagania jakie powinni stosować uczestnicy procesu inwestycyjnego w trakcie projektowania i budowy archiwum. Elektroniczna publikacja jest co roku uzupełniana o doświadczenia pozyskane w trakcie realizacji kolejnych inwestycji. Aktualizowane są też informacje o obowiązujących przepisach prawa i normach ISO.

Anna Czajka (Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów), Najnowsze przepisy oraz rekomendacje techniczne ISO związane z ochroną archiwaliów

W ostatnich latach przyjęte zostały istotne dokumenty międzynarodowe zawierające zalecenia ogólne, rekomendacje techniczne i uzgodnienia normatywne w dziedzinie zachowania dziedzictwa dokumentacyjnego. Należą do nich przede wszystkim: – **Zalecenie UNESCO w sprawie zachowania i dostępu do dziedzictwa dokumentacyjnego, w tym w dziedzictwa cyfrowego**, przyjęte 17 listopada 2015; – Nowelizacja normy międzynarodowej **ISO 11799:2015 Informacja i dokumentacja – Wymagania dotyczące warunków przechowywania materiałów archiwalnych i bibliotecznych**; – Norma międzynarodowa **ISO 18344:2016 Informacja i dokumentacja – Skuteczność procesów odkwaszania papieru**. W bieżącym roku opublikowane zostaną również dwie rekomendacje techniczne ISO o fundamentalnym znaczeniu ze względu na swój praktyczny i edukacyjny charakter: **TR 19815 Informacja i dokumentacja – Zarządzanie warunkami środowiskowymi dla zbiorów archiwalnych i bibliotecznych**; **TR 19814 Informacja i dokumentacja – Zarządzanie kolekcją w archiwach i bibliotekach**. W dokumencie UNESCO podkreślono jak istotną sprawą dla zachowania dziedzictwa światowego jest wspieranie instytucji pamięci, których zadaniem jest zachowanie i szerokie udostępnianie materiałów archiwalnych zarówno w formie analogowej jak i cyfrowej. Zaleca się między innymi wspieranie i zachęcanie instytucji gromadzących dziedzictwo dokumentacyjne do udziału w gremiach opracowujących standardy i rekomendacje międzynarodowe. To zalecenie jest realizowane już od dawna przez polskie archiwa państwowe. Autorka prezentacji jako przedstawicielka NDAP uczestniczy w pracach Polskiego Komitetu Normalizacji oraz w grupach roboczych opracowujących międzynarodowe standardy ISO. Również w prawodawstwie polskim przyjęto w ostatnich latach przepisy wykonawcze, które precyzują techniczne aspekty przygotowania materiałów archiwalnych do długoterminowego przechowywania w archiwach państwowych. W prezentacji przedstawione zostaną najważniejsze treści wymienionych dokumentów, dzięki którym znacznie mogą zwiększyć się szanse na zachowanie dziedzictwa dokumentacyjnego obecnie i w przyszłości.

Jarosław Sianko (Archiwum Państwowe w Gdańsku), Z doświadczeń konserwatora archiwalnego w procesie inwestycyjnym na przykładzie Archiwum Państwowego w Gdańsku

W wyniku przemian ustrojowych w Polsce i nałożeniem na archiwa państwowe zwiększonych obowiązków związanych głównie z przejmowaniem olbrzymiej ilości dokumentacji archiwalnej po likwidowanych instytucjach PRL oraz upadłych przedsiębiorstwach państwowych archiwisci stanęli przed dramatycznym problemem braku miejsca w magazynach archiwalnych. W dodatku część użytkowanych budynków trzeba było oddać prawowitym właścicielom. Przez dziesięciolecia archiwa były niedoinwestowane i nie zapewniały właściwych warunków przechowywania zasobu. W latach 90-tych Archiwum Państwowe w Gdańsku przejęło budynek magazynowy w Gdyni i po adaptacji uruchomiło oddział zamiejscowy, w którym zorganizowano pracownię konserwatorską. W 2001 zakończono remont starego archiwum w Gdańsku. Już te pierwsze inwestycje ukazały skalę problemów technicznych, zwłaszcza w kontekście zwiększających się wymagań dotyczących warunków przechowywania dokumentów. Jednocześnie bardzo rozwinęła się wiedza na temat właściwego budowania oraz rozwinęły się technologie monitorowania warunków, wentylowania i klimatyzowania pomieszczeń, wyposażenia magazynów. Profilaktyka konserwatorska stała się odrębną rozwiniętą dziedziną wiedzy, której wdrożenie wymaga pracy doświadczonych specjalistów. Przełomem była realizacja Wieloletniego Programu Rządowego „Kwaśny papier”. Budowy nowych pracowni musieli przynajmniej od strony merytorycznej prowadzić konserwatorzy. Wiedza konserwatorska okazała się też niezbędna przy projektowaniu rozbudowy Archiwum w Gdańsku a udział konserwatora okazał się konieczny na budowie, przy odbiorze budowy i przy urządzeniu pomieszczeń.

Małgorzata Bochenek (Archiwum Narodowe w Krakowie), Przygotowanie zasobu archiwalnego do przeniesienia do nowej siedziby – współpraca konserwatora i archiwisty czyli trudna sztuka kompromisów

Budowa nowej siedziby Archiwum Narodowego w Krakowie została rozpoczęta w 2017 roku, a przeniesienie zasobu archiwowanego, stanowiącego obecnie ok. 25 km mb akt, planowane jest na rok 2020. Zdając sobie sprawę z trudności zadania, proces przygotowania zasobu do przeniesienia rozpoczęto już w roku 2015. Pierwszym etapem przygotowań było sporządzenie kompleksowych raportów konserwatorskich nt. warunków przechowywania 'tradycyjnych' materiałów archiwalnych oraz materiałów fotograficznych i audiowizualnych. Następnie przeprowadzono szczegółowe pomiary zasobu (w 6 budynkach, w 85 magazynach), niezbędne do oszacowania potrzebnej przestrzeni oraz określenia wyposażenia koniecznego do przechowywania. W kolejnym etapie prac, archiwiści we współpracy z konserwatorami, dokonali pomiaru zasobu oraz sporządzili kalkulacje przestrzenne rozmieszczenia dokumentów w nowych magazynach archiwalnych. W planowaniu układu obiektów na półkach regałów oraz w szafach mapowych konfrontowano względy konserwatorskie z możliwościami lokalowymi oraz finansowymi Archiwum. W ramach przygotowania zasobu do przeprowadzki wzmocniono prace związane z oczyszczaniem zasobu oraz umieszczaniem dokumentów w nowych opakowaniach ochronnych. W Archiwum trwają także prace koncepcyjne związane z opracowaniem logistyki przeprowadzki. Przygotowano również założenia audytu mikrobiologicznego, mającego na celu ocenę stanu biologicznego zasobu. Reasumując, Archiwum identyfikuje problemy, dopuszcza niezbędne kompromisy oraz odnotowuje pierwsze sukcesy.

* * *

środa 20 IX 2017, 11.30-13.30

**Panel konserwatorski skierowany do pracowników nadzoru archiwalnego i archiwistów zakładowych
(moderator: Monika Bogacz-Walska, Archiwum Państwowe w Olsztynie)**

Joanna Kąkolewska-Janowska (Archiwum Państwowe w Toruniu), Najczęstsze problemy związane z przechowywaniem akt w archiwach zakładowych

Problematyka związana z archiwami zakładowymi jest dość rozległa. Nie sposób opisać w jednej publikacji. Niniejsza praca stanowi zatem przyczynek do poruszanego tematu. Zwrócono w nim uwagę na najważniejsze zagadnienia i najbardziej rażące zaniedbania. **Miejsce przechowywania akt, magazyn.** W pierwszej kolejności należy pochylić się nad pomieszczeniami, które niejednokrotnie są przypadkowe- najczęściej piwnice, lokale na niskim parterze lub tzw. przyziemiu. Pełnią one nie tylko rolę archiwum zakładowego lecz także „lamusów”. Bywają też magazyny wydzielone z większych częstokroć zaniedbanych pomieszczeń. **Warunki panujące wewnątrz pomieszczeń.** Nadzieją napawa powszechniejsze wykorzystywane termohigrometry. Jednak archiwa są brudne, a czasami czuje się w nich zapach stęchlizny. Mury pomieszczeń piwnicznych przejmują wilgoć z wód gruntowych i oddają do wnętrza pomieszczeń. Bez zmiany lokalu lub osuszenia ścian nie powinno się tam przechowywać akt. Papier jest bardzo higroskopijny, a powyżej 60% wilgotności względnej powietrza będzie zawierać też wodę kapilarną dostępną dla mikroorganizmów. Na wilgotnym podłożu rozwijają się kolonie grzybowe, dla których woda i papier jako materiał organiczny stanowią pokarm. Grzyby posiadają enzymy celulolityczne rozkładające papier. Mogą rozwijać się zarówno mikroorganizmy jak i grzyby domowe, które przechodzą często na akta z wilgotnych ścian. Zaniedbania w tym kierunku prowadzą do rozłożenia struktury papieru i unieczystnienia tekstu. Grzyb domowy powoduje też puszystą destrukcję, która jeśli dotyka księgi zamienia ją w strukturę bezkartkową. **Czystość akt.** Akta leżące latami w niewłaściwych warunkach są bardzo brudne lub jak wyżej wspomniano zagrzybione. Występują też zniszczenia mechaniczne spowodowane rozrzuconiem akt na posadzce lub ściśnięciem ich na półkach, brakiem swobodnego ułożenia na regałach. Dbanie o akta, odkurzanie i sprzątanie pomieszczeń magazynowych jest podstawą dla ich właściwego przechowywania i przetrwania papieru. Dotyczy to w równym stopniu materiałów archiwalnych jak i sąsiadującą z nimi na półkach dokumentacją niearchiwalną. Akta kategorii A muszą być w bezkwasowych teczkach. Te chronią je przed zanieczyszczeniami powietrza m.in. tlenkami siarki, azotu. W wilgotnym środowisku powodują

one zakwaszenie, które przyczynia się do rozpadu papieru. Czasami w magazynach spotyka się ślady świadczące o żerowaniu i składaniu jaj przez owady. Jest to wynikiem występowania zbyt wysokich temperatur. **Konserwacja zniszczonych akt.** Akta przechowywane przez wiele lat w niewłaściwych warunkach ulegają destrukcji. Najczęściej zniszczone są książki, które wymagają ponownego szycia jak i przeoprawienia. Te czynności może przeprowadzić introligator przeszkolony w kierunku stosowania odwracalnych klejów i materiałów bezkwasowych typu papier, karton, tektura etc. Wobec braku fachowców działania te może wykonać konserwator papieru. **Brak zrozumienia administratora, właściciela budynku dla inwestycji, remontów magazynów archiwalnych i konserwacji akt.** Archiwa zakładowe często nie spełniają podstawowych standardów, zarówno pod względem usytuowania jak i czystości czy warunków klimatycznych. Same akta charakteryzują się jak zniszczeniami biologicznymi jak i mechanicznymi. Administracja budynku często nie widzi problemu. A pieniądze woli przekazać na bardziej „spektakularne” inwestycje.

Anna Seweryn (Archiwum Narodowe w Krakowie), **Problematyka zabezpieczania materiałów audiowizualnych**

W magazynach archiwalnych, zdominowanych głównie przez dokumentację aktową, znajdujemy także materiały audiowizualne – dokumenty o unikatowej budowie technologicznej, dużej wrażliwości na szkodliwe czynniki, a często także o nierozpoznanej treści. Obiekty te wymagają specyficznych warunków przechowywania, których określenie poprzedzone musi być dobrym rozpoznaniem techniki ich wykonania. Płyty gramfonowe, taśmy magnetyczne czy filmowe, w różnym stopniu narażone są na uszkodzenia mechaniczne, fizyko-chemiczne czy mikrobiologiczne. Stan zachowania, a co za tym idzie możliwość odczytania treści zapisanych na tych dokumentach, związany jest także ściśle z ich sposobem wytworzenia i użyciem często niestabilnych materiałów (barwniki i spoiwa organiczne, estry celulozy). Właściwa opieka nad tego typu materiałami archiwalnymi obejmuje zaopatrzenie dokumentów w atestowane opakowania ochronne, odpowiedni sposób ułożenia obiektów na meblach archiwalnych, a także zapewnienie stabilnych warunków temperaturowo-wilgotnościowych w pomieszczeniu magazynowym. Niestety, zastosowanie wiedzy podręcznikowej w praktyce może okazać się niemożliwe, a prawidłowe zabezpieczenie rozbudowanego zasobu audiowizualnego zazwyczaj łączy się z wyborem przysłowiowego „mniejszego zła”.

Agnieszka Giermasińska (Urząd m. st. Warszawy), **Przygotowanie ksiąg metrykalnych do przekazania archiwum państwowemu**

Urząd m.st. Warszawy jako jedyna jednostka samorządowa w Polsce, posiada od 2009 roku, specjalistyczną pracownię konserwacji dokumentacji. Pracownia, funkcjonująca w ramach Wydziału Archiwum Biura Organizacji Urzędu m.st. Warszawy, została usytuowana w zabytkowym budynku byłej komory celnej w Dzielnicy Praga Północ. W pracowni prowadzone są prace z zakresu pełnej i zachowawczej konserwacji archiwaliów Urzędu m.st. Warszawy, w tym także ksiąg Urzędu Stanu Cywilnego. Ze względu na różny stan zachowania oraz zniszczenia bloku i oprawy, każda księga wymaga indywidualnego programu konserwatorskiego. Jednak głównym założeniem opracowania zakresu prac konserwatorskich jest minimalna ingerencja w zabytkowy oryginał, przy zachowaniu i zabezpieczeniu autentycznych materiałów i techniki wykonania, a przede wszystkim treści. Wszystkie zabiegi konserwatorskie opierają się na metodach odwracalnych przy użyciu profesjonalnych materiałów konserwatorskich.

Katarzyna Kwaśniewicz (Archiwum Państwowe w Katowicach), **O zasięgach i zasadkach, czyli o tym co można odkryć w księgach po reperacjach introligatorskich**

Materiały archiwalne przed przekazaniem ich do Archiwum często poddawane są zabiegom introligatorskim. Nierzadko zdarza się, że prace te wykonywane są niefachowo a powstałe zniszczenia są często nieodwracalne. Z reguły błędy dotyczą: używania do reperacji niewłaściwych materiałów, nadmiernej i nieuzasadnionej ingerencji w strukturę książki, wykonywania prac niezgodnie ze sztuką introligatorską czy usuwania oryginalnych elementów oprawy. Istotnym problemem jest rozgraniczenie gdzie kończy się introligatorstwo a zaczyna konserwacja. Zlecenia prac introligatorskich powinno być obwarowane szeregiem zaleceń i wymagań precyzujących zakres i technologię prac by uchronić materiał przed dewastacją. Ginące rzemiosło introligatorskie wymusza sprawdzanie kompetencji osób, którym powierzony jest materiał archiwalny.

Magdalena Wiercińska (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), **Działania na „przedpolu archiwalnym” – czego można oczekiwać od instytucji przekazujących akta w świetle profilaktyki konserwatorskiej**

Zarządzenie MKiDN z 20 października 2015 roku pozwala oczekiwać odpowiedniego stanu technicznego przekazywanych akt. Czego można oczekiwać od instytucji przekazujących akta? Jaki powinien być ich stan techniczny i gdzie kończą się uprawnienia Archiwów Państwowych? Jaka może być rola konserwatora w tym procesie? Stan zachowania dokumentacji aktowej nie powinien stanowić zagrożenia dla zasobu, do którego akta są włączane, jak również pozwolić na swobodne korzystanie lub digitalizację, lecz przede wszystkim zapewnić perspektywę długoletniego, bezpiecznego przechowywania. Konserwatorzy w Archiwum Akt Nowych od lat współpracują z Oddziałem Kształtowania Narastającego Zasobu osiągając porozumienie z instytucjami zewnętrznymi w wielu trudnych przypadkach.

* * *

Forum archiwistów rodzinnych
(moderatorzy: Agnieszka Konstankiewicz, Archiwum Państwowe w Lublinie,
Władysław Stępnik, Waldemar Chorążyczewski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu)

Archiwa rodzinne jako zjawisko mają wielowiekową tradycję. Powstają one także i dziś bardziej lub mniej świadomie. Zawierają w swoich zasobach dokumentację stosunkowo dawną jak i całkiem współczesną. W dobie komputera i Internetu w archiwach osobistych i rodzinnych obecne są także dokumenty elektroniczne. Wiele osób i rodzin, pod wpływem już to działań wojennych czy też w obawie przez represjami, utraciło posiadane archiwa rodzinne i teraz tworzy je na nowo a przemiany ostatnich dekad spowodowały, że niektóre osoby dopiero przystąpiły do ich tworzenia. Zawodowi archiwiści powinni wspierać powstanie i funkcjonowanie archiwów rodzinnych. Najlepszym sposobem zabezpieczenia tej części narodowego zasobu archiwalnego jest uświadamianie ich właścicieli o wartości tych materiałów i właściwym postępowaniu z nimi. Służy temu m.in. ogólnopolska akcja Archiwa Rodzinne, prowadzona w państwowej sieci archiwalnej od roku 2014. W ramach, której udziela się konsultacji, organizuje warsztaty archiwalne i wystawy, wydaje publikacje jak również organizuje konkursy. Pierwsze doświadczenia zdobyte podczas realizacji tej akcji mogą dać asumpt do podjęcia dyskusji nad sposobami wspierania „archiwistów rodzinnych” i podnoszenia w społeczeństwie kultury archiwalnej.

Agnieszka Konstankiewicz (Archiwum Państwowe w Lublinie), **Archiwa rodzinne i oddziaływanie na nie instytucji publicznych**

Archiwa rodzinne to spuścizny zgromadzone przez poszczególne osoby, ale stanowiące całości, dziedziczone i przekazywane a nieraz dzielone i łączone. Są to nie tylko zbiory poszczególnych dokumentów powstałych i zgromadzonych w ciągu życia prywatnego, zawodowego, działalności społecznej jak również zainteresowań hobbystycznych ich twórców. Stanowią także pewne całości, mające wewnętrzny indywidualny układ oraz będące wynikiem celowego i przypadkowego zachowywania lub niszczenia dokumentów. Większość dokumentów gromadzonych w archiwach rodzinnych na początku ma wartość praktyczną, związaną z bieżącymi sprawami prywatnymi i urzędowymi. Z biegiem czasu, celowo lub przypadkowo zachowane dokumenty nabierają wartości sentymentalnej podtrzymując historyczną pamięć rodzinną i zyskują wartość jako źródło historyczne. Uzupełniając tym samym bazę źródłową proveniencji urzędowej gromadzoną w archiwach instytucjonalnych. Podniesioną zostanie też kwestia oddziaływania instytucji publicznych na archiwa rodzinne w zakresie polityki gromadzenia takich spuścizn, świadczeń usług konserwatorskich, działalności informacyjnej czy edukacyjno-popularyzatorskiej dla właścicieli archiwów rodzinnych.

Monika Agopsowicz, **Prezentacja archiwum rodzinnego i jego zabezpieczenie w domowych warunkach. Archiwum, którego miało nie być**

Elżbieta Sobieszczęńska, **Budowanie archiwum rodzinnego na przykładzie Kwiryna Ruperta Sobieszczęńskiego (1836- 1913)**

Gromadzenie archiwaliów rodziny Sobieszczęńskich rozpoczął mój mąż Maciej Stanisław Sobieszczęński (1935-2017). Przyjął on „alegoryczną tezę, że cywilizacja a w tym również historia, jest wielką budowlą wznoszoną przez niezliczone pokolenia, w której poszczególne jednostki stanowią maleńkie cegiełki... nie odgrywające zauważalnej roli w jej kształcie, natomiast już pewne zbiory tych cegiełek mogą decydować o kształtach i pięknie fragmentów tego ludzkiego dzieła”. Inspirowany powyższą tezą zwrócił swe myśli w kierunku historii swojej rodziny. Ponieważ zainteresowania te zupełnie nie pokrywały się z jego działalnością zawodową, namówił mnie, jako socjologa do prowadzenia poszukiwań genealogicznych. Na początku dopasowywanie poszczególnych elementów, było niesłychanie żmudne, ale po pewnym czasie stało się naszą wspólną pasją. Biorąc pod uwagę, że wszystkie dokumenty i pamiątki rodzinne spłonęły w 1939 r., drzewo genealogiczne należało odtworzyć od początku. Nasze poszukiwania obejmowały: parafie, cmentarze, urzędy stanu cywilnego, biblioteki jak również zasoby archiwów państwowych. Doświadczenia z odbudowywania archiwum rodzinnego przedstawię na przykładzie historii członka naszej rodziny Kwiryna Ruperta Sobieszczęńskiego (1838-1913).

Hadrian Ciechanowski (Archiwum Państwowe w Toruniu), **Udostępnianie akt metrykalnych on-line jako narzędzie budowania archiwów rodzinnych**

Badania genealogiczne cieszą się coraz większym zainteresowaniem ze strony amatorów historii. Odpowiedzią na inicjatywy historyków amatorów, jest wzrastające zainteresowanie ze strony m.in. archiwów państwowych. Jednym ze sposobów odpowiedzi archiwów na istniejące trendy, jest udostępnianie akt metrykalnych on-line. W referacie ukazane zostanie znaczenie i rola udostępniania archiwaliów on-line, w tym przede wszystkim akt metrykalnych, w budowaniu archiwów rodzinnych oraz znaczenie obu zjawisk dla konstruowania pamięci rodzinnej i budowie zaniedbanych więzi rodzinnych. W referacie wykorzystane zostaną m.in. świadectwa konstruktorów archiwów rodzinnych, korzystających z oferty archiwów instytucjonalnych.

Kamila Siuda (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), **Egodokumentalność archiwów rodzinnych**

Archiwa rodzinne są wyjątkowe, zarówno pod względem doboru materiałów do przechowywania, podejmowanych decyzji o niszczeniu, nadawaniu im porządku i ewentualnego opisywania, jak i pełnionych funkcji, w tym budowania wizerunku rodziny, jej członków, pamięci rodzinnej, wreszcie sposobu wykorzystania, w tym wąskiego lub szerokiego stopnia dostępności, zależnej zawsze od woli właścicieli. Dlatego też można je traktować jako swego rodzaju egodokumenty, czyli teksty nadające się do poddania nowemu typowi analizy źródłoznawczej – analizie zwanej egodokumentalną, zmierzającej do uchwycenia świata wartości (mentalności) grupy społecznej jaką jest rodzina.

* * *

**Panel „Kulturotwórcza rola archiwów regionalnych i lokalnych”
(moderator: Janusz Łosowski, UMCS w Lublinie)**

Tomasz Rodziewicz (Archiwum Państwowe w Lublinie), **Kulturotwórczy aspekt wystaw organizowanych przez Archiwum Państwowe w Lublinie**

Archiwum Państwowe w Lublinie w okresie powojennym organizowało regularnie wystawy archiwalne, których przedmiotem były różne wydarzenia historyczne związane z historią regionu. Przedstawiały one także zryw w czasie powstania styczniowego, odzyskiwanie niepodległości w roku 1918 i kształtowanie nowego państwa polskiego, wojnę obronną w roku 1939 na Lubelszczyźnie czy też wyzwolenie spod okupacji niemieckiej w 1944 roku. Dzięki prezentowanym w nich materiałom (fotografiami, fragmentom dokumentów, relacji) propagowano różne przejawy działań na rzecz niepodległości ojczyzny od zwykłego wypełniania obowiązku aż po ofiarę życia. Ekspozycje te tworzyły pewien wyraźny przekaz dla młodzieży szkolnej oraz dorosłych, którzy zechcieli je obejrzeć. W referacie zostaną poddane analizie wartości propagowane w materiale ekspozycyjnym jak i formy ich prezentacji.

Tomisław Giergiel (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Treści patriotyczne wystaw organizowanych przez Archiwum Państwowe w Kielcach i Muzeum Okręgowe w Sandomierzu

Wśród składników nowoczesnego patriotyzmu, oprócz ponoszenia ofiar i poświęcenia, wymieniane jest pielęgnowanie kultury pamięci (historia, tradycja, kultura, język), samorządność oparta na więzach społecznych oraz eksponowanie rodzimych komponentów gospodarczych i naturalnych. Formy emanacji i promocji tych postaw są zróżnicowane i podejmowane w zależności od środków i celów jakie są stawiane wobec zdefiniowanego odbiorcy. Referat ma za zdanie przedstawienie katalogu wartości patriotycznych w treści wystaw na przykładzie Archiwum Państwowego w Kielcach oraz Muzeum Okręgowego w Sandomierzu, które w swojej działalności wystawienniczej szeroko wykorzystuje materiały archiwalne, współpracując zarówno z archiwami regionalnymi, jak i lokalnymi oraz czerpiąc z własnego zasobu, zwłaszcza przechowywanego w Dziale Literackim. Obserwacja tak zestawionych podmiotów z regionu świętokrzyskiego, pozwala zarówno na charakterystykę i konfrontację problematyki patriotycznej realizowanej na styku: archiwum-muzeum, jak i sformułowanie refleksji zarysowującej jej adekwatność wobec współczesnych wyzwań i perspektyw rozwoju wspólnoty kulturowej oraz solidarności z własnym narodem i społecznością.

Joanna Kowalik-Bylicka (Archiwum Państwowe w Lublinie – Oddział w Radzynie Podlaskim), Formy oddziaływania archiwum terenowego na rozwój kultury lokalnej

W myśl znowelizowanej ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. 2016, poz. 1506) obowiązującej od 23 sierpnia 2016 r. do zakresu działania archiwów państwowych obok kształtowania państwowego zasobu archiwalnego, gromadzenia, ewidencjonowania, przechowywania, opracowywania, zabezpieczania i udostępniania materiałów archiwalnych, a także kontroli postępowania z materiałami archiwalnymi należącymi do państwowego zasobu archiwalnego i dokumentacją niearchiwalną, wydawania uwierzytelnionych wypisów i kopii oraz zaświadczeń na podstawie tychże materiałów należy prowadzenie prac naukowych i wydawniczych i popularyzacja wiedzy o materiałach archiwalnych i archiwach oraz prowadzenie działalności informacyjnej. Określone w ustawie obowiązki realizują archiwa wchodzące w skład państwowej sieci archiwalnej, wśród nich archiwa o charakterze centralnym oraz 30 archiwów państwowych niemających charakteru centralnego, 40 oddziałów terenowych i 5 ekspozytur. Obok działalności pełnionej jako urząd istotną częścią pracy polskich archiwów jest popularyzacja zasobu. Propagowaniu wiedzy na temat przechowywanych w archiwalnych magazynach dokumentów służą wydawnictwa, wystawy, konferencje i spotkania dla szerszej publiczności. Wiodącą rolę w tej dziedzinie pełnią niewątpliwie archiwa o charakterze centralnym oraz archiwa państwowe, których siedziby znajdują się w większych miastach. Niemniej ważną wydaje się jednak rola oddziałów terenowych, które swoim zasięgiem obejmują zazwyczaj kilka powiatów. Niniejszy tekst ma na celu przybliżenie roli oraz form działania archiwów terenowych na przykładzie jednego z trzech oddziałów Archiwum Państwowego w Lublinie – Oddziału w Radzynie Podlaskim. Radzyński Oddział obowiązki wymienione w ustawie archiwalnej pełni na terenie dawnego województwa białkopodlaskiego, dzisiejszych powiatów: białskiego, parczewskiego, radzyńskiego w województwie lubelskim oraz łosickiego (województwo mazowieckie). Przechowywane w radzyńskim Oddziale materiały archiwalne pochodzą z XIX i XX wieku i zostały wytworzone przez administrację państwową i samorządową, administrację specjalną, instytucje społeczne i organizacje, instytucje wymiaru sprawiedliwości oraz notariuszy i hipoteki. W zasobie Archiwum znajdują się także akta administracji szkolnej i szkół, związków zawodowych, banków, instytucji kredytowych i przedsiębiorstw oraz partii i organizacji społeczno-politycznych. Dokumentacja powyższa dostarcza bezcennych źródeł do dziejów regionu. Promocja materiałów zgromadzonych i przechowywanych w Oddziale stanowi więc okazję na przybliżenie lokalnej historii. Podejmowane przez pracowników Archiwum w Radzynie tematy dotyczą zarówno ważnych wydarzeń w dziejach kraju, jak i miejsc oraz postaci związanych z miejscem. W ofercie Oddziału znajdują się spotkania i lekcje archiwalne kierowane najczęściej do miejscowych szkół. Ich cel to pokazanie lokalnej historii, pracy archiwów i możliwości wykorzystania jego zasobu. Miejscową historię, zabytki i bohaterów przybliżają imprezy organizowane od lat w ramach współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną im. Zenona Przesmyckiego, w tym cykle: „Spotkania z historią regionu”, „Sztuka i historia idą w parze” oraz Europejskie Dni Dziedzictwa.

Anna Łosowska (Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Archiwum uniwersyteckie w procesie kształtowania wiedzy o przeszłości uczelni i jej profesorach

UMCS powstał w październiku 1944 roku, więc należy do stosunkowo młodych uczelni, jednak jego historia jest słabo znana przez jego pracowników. Trudno się dziwić, gdyż dopiero w ostatnim czasie ukazały się wartościowe monografie poświęcone historii uczelni. Dostarczają one wiedzy o władzach uczelni, jej strukturach i zachodzących w niej procesach, pozostawiając biografie kadry profesorskiej poza przedmiotem zainteresowań. A tymczasem przez UMCS przewinęło się w pierwszych latach jego istnienia wielu wybitnych badaczy z Wilna i Lwowa, których Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego później kierowało do ośrodków naukowych formowanych na ziemiach zachodnich i północnych. Archiwum UMCS dostrzegając potrzebę wypełnienia tej luki starało się prezentować w cyklu popularnych artykułów publikowanych na łamach „Wiadomości Uniwersyteckich” ciekawsze postaci, charakterystyczne zjawiska i nieznanne wydarzenia, szczególnie z pierwszych lat istnienia uczelni. W procesie upowszechniania wiedzy o historii UMCS stosowało też inne formy (przekazywanie informacji, wydawnictwa źródłowe, inspirowanie badaczy, prostowanie nieprawdziwych informacji). W referacie zostaną one szczegółowo przedstawione, a ich rola w umacnianiu tożsamości personelu uczelni zostanie szczególnie wyeksponowana.

Janusz Łosowski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Eugeniusz Misiewicz (Centrum Kultury w Łęcznej), Rola archiwów osobistych w kultywowaniu tradycji rodzinnych oraz badaniach historii lokalnej

W latach 2008-2012 łęczyńskie Centrum Kultury realizowało projekt polegający na opracowaniu biografii rodzin zamieszkujących miasto od okresu międzywojennego do czasów współczesnych. W wyniku prac z tym związanych dzięki dotacjom Ministerstwa Pracy i Spraw Socjalnych udało się wydać trzy tomy zawierające dane dotyczące tych rodzin. Zebranie informacji o poszczególnych osobach było możliwe dzięki wykorzystaniu archiwów osobistych członków rodzin. Zawierały one oryginalne dokumenty, listy, fotografie dotyczące ich samych, rodziców, dziadów i dawnych krewnych. Dzięki nim informacje ustne uzyskiwane w toku wywiadów mogły zostać zweryfikowane i uszczegółowione. Niektóre z odnalezionych materiałów miały wyjątkową wartość naukową. Do nich należał album 2 Eskadry Wywiadowczej WP walczącej z Ukraińcami oraz Sowietami w latach 1919-1921. Okazał się on na tyle wartościowy i wizualnie atrakcyjny, że został wydany przez Centrum i spotkał się z życzliwym przyjęciem odbiorców. W referacie zostaną scharakteryzowane problemy zawartości zbiorów, ich naukowego znaczenia i roli w kultywowaniu tradycji rodzinnych.

* * *

Panel „100 lat archiwów społecznych”
(moderator: Tadeusz Krawczak, Archiwum Akt Nowych w Warszawie)

Włodzimierz Janowski (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), Podstawy prawne funkcjonowania organizacji społecznych w latach 1918-2016 na tle regulacji normujących zasady postępowania z archiwaliami

Organizacje społeczne pozostawały w latach 1916-2016 i pozostają nadal istotnym elementem systemu politycznego państwa polskiego istniejącego w danym okresie historycznym. Wspomniane organizacje były najczęściej równoległe. Nośnikiem ideologii obozu politycznego sprawującego realną władzę w Polsce w poszczególnych środowiskach i grupach zawodowych, a czasami ośrodkiem opozycji politycznej. Organizatorem aktywności określonych grup społecznych i zawodowych w różnych dziedzinach życia politycznego, gospodarczego czy kulturalnego. Wyrazicielem potrzeb, dążeń, aspiracji, czy wręcz interesów określonych grup społeczno-zawodowych. Czynnikiem integrującym poszczególne środowiska społeczno-zawodowe w wymiarze ogólnopolskim, regionalnym, czy lokalnym. Zasadniczym wątkiem opracowania będzie ukazanie ewolucji prawa o stowarzyszeniach w okresie II Rzeczypospolitej, Polski Ludowej – Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i III Rzeczypospolitej ze szczególnym uwzględnieniem procedur rejestracyjnych organizacji społecznych, roli organów rejestrowych i trybu likwidacji. Przy okazji przedstawiony zostanie krótki przegląd dokumentacji organizacji społecznych pozostałych w zespołach archiwalnych instytucji rejestrujących i nadzorczych szczebla centralnego. Drugim istotnym wątkiem opracowania będzie przedstawienie kwestii nadzoru

archiwów państwowych nad organizacjami społecznymi przez pryzmat ustawodawstwa archiwalnego w analizowanym okresie.

Tadeusz Krawczak (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), Akta organizacji społecznych w archiwach państwowych ze szczególnym uwzględnieniem AAN

Geneza powstania Archiwum Czynu Niepodległościowego i Archiwum Polonii. Specyfika zespołów archiwalnych organizacji społecznych końca XX i początku XXI w. Bilans ponad 20-letniej działalności na polu archiwistyki społecznej. Typologia przejmowanych materiałów. Materiały organizacji społecznych i spuścizny archiwalne. Jakość i wartość – realny wkład w wzbogacenie narodowego zasobu archiwalnego. Udostępnianie, a dylematy etyczno- prawne. Prognozy na przyszłość.

Zbigniew Król (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), Archiwa Społeczne w Polsce – bieżąca działalność, opieka nad zbiorami i metody pozyskiwania materiałów do zasobu AAN – uwagi problematyczne

Sposoby odnajdywania i przejmowania Archiwów Społecznych (aspekty prawne, organizacyjne, logistyczne i metodologiczne). Opis warunków przechowywania zbiorów archiwalnych na wybranych przykładach wytwórców. Analiza kompetencji i doświadczenia osób odpowiedzialnych za przechowywanie dokumentacji w archiwach społecznych. Przyczyny oddawania zbiorów archiwów społecznych do archiwów państwowych. Narzędzia selekcji i porządkowania.

Małgorzata Król (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), Ewidencjonowanie i opracowanie materiałów archiwalnych organizacji społecznych

Charakterystyka zbiorów. Analityczna prezentacja rodzajów dokumentacji. Statystyczne zestawienie poszczególnych rodzajów dokumentacji. Rola darczyńców w przygotowaniu metod ewidencjonowania i opracowania. Problem zespołów otwartych. Wykorzystanie narzędzi ewidencyjnych wytworzonych przez darczyńców. Ogólna analiza metod opracowania materiałów organizacji metodami tradycyjnymi i przy użyciu narzędzi informatycznych. Wnioski na przyszłość na bazie dotychczasowych doświadczeń w dziedzinie przygotowania ewidencji organizacji społecznych w AAN.

Mariusz Olczak (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), Metodyka współpracy archiwów państwowych z organizacjami społecznymi i osobami prywatnymi na przykładzie Archiwum Akt Nowych

Nieco o historii archiwów społecznych w II i III RP i trochę terminologii. Zainicjowanie pracy nad archiwami społecznymi w AAN, w połowie lat 90-tych. Powołanie do życia Archiwum Polonii i Archiwum Czynu Niepodległościowego w AAN, jako próba ożywienia roli archiwów państwowych w obecnej świadomości społecznej. Efekty współpracy z archiwami społecznymi – retrospektywa. Projekt Archiwów Rodzinnych, jako przykład tworzenia świadomości archiwalnej w wymiarze ogólnospołecznym. Rola mediów w inicjowaniu kontaktów archiwów państwowych z organizacjami społecznymi. Co możemy i powinniśmy poprawić?

Iwona Pogorzelska (Archiwum Państwowe w Kielcach), Akta organizacji społecznych przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach i ich znaczenie dla historii regionu (wybrane przykłady)

Wystąpienie miałooby na celu zaprezentowanie przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach i Oddziału w Sandomierzu materiałów archiwalnych powstałych w wyniku działalności, wybranych przez referującą, organizacji społecznych, które funkcjonowały (a niektóre z nich nadal funkcjonują) w regionie świętokrzyskim. Oprócz prezentacji powyższych archiwaliów zostaną również omówione możliwości ich wykorzystania w ramach działalności popularyzatorskiej prowadzonej przez Archiwum. Jako trzeci aspekt wystąpienia podniesione zostanie również zagadnienie dotyczące możliwości współpracy Archiwum Państwowego w Kielcach z obecnie istniejącymi tego rodzaju organizacjami, jako przykład promocji regionu i kraju w szerokich kręgach społeczeństwa.

Bartosz Nowożycki (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), Robert Górski (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), Doświadczenia ze współpracy z instytucjami polonijnymi w USA

Zasób Instytutu Józefa Piłsudskiego oraz Polish Music Center stanowi ważną część polskiego dziedzictwa kulturalnego znajdującego się poza granicami kraju. Pomimo różnic w genezie i profilu działalności instytuty gromadzą i przechowują dokumentację dotyczącą historii Polski, dziejów emigracji oraz stosunków polsko-amerykańskich. Zasadniczym problemem, z jakim obie instytucje się zmagają, jest brak środków finansowych na przechowywanie oraz zabezpieczanie zasobu archiwalnego, a także brak kadry potrzebnej do jego opracowywania i udostępniania. W oparciu o własne możliwości i pomoc Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych porządkują, katalogują, udostępniają i digitalizują materiały archiwalne. Opracowane dokumenty są dostępne dla badaczy w siedzibach instytucji, a także częściowo w Internecie. Współpraca z instytucjami krajowymi wobec problemów lokalowych, finansowych i kadrowych pozwala często uchronić je od zniszczenia. W trakcie prowadzonych prac, głównie w zakresie ewidencji i opracowania napotkano szereg problemów metodycznych, które należało rozwiązać. Nie zawsze bowiem słuszne jest narzucanie polskiej metodyki archiwalnej instytucjom polonijnym, funkcjonującym w innym środowisku, zarówno specjalistów, jak i użytkowników. Dodatkowym utrudnieniem okazały się także zawarte w umowach z darczyńcami warunki dotyczące np. nazw kolekcji, czy też zagadnienia udostępniania przekazanych materiałów, a także – w początkowym okresie współpracy – brak narzędzi informatycznych.

* * *

Panel „Zarządzanie dokumentacją współczesną – w kierunku EZD i Records & Information Management”

(moderator: Małgorzata Szabaciuk, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Panel będzie miał na celu wyjścia naprzeciw potrzebie pogłębionego rozpoznania mechanizmów, jak współczesna polska praktyka kancelaryjno-biurowa ma się do procedur stosowanych w informatycznych systemach zarządzania zasobami informacyjnymi oraz aktualnych procedurach Records & Information Management.

Joanna Chojcka (Archiwum Państwowe w Koszalinie), Zarządzanie dokumentacją współczesną – ograniczenia i możliwości w praktyce archiwalnej

Truizmem jest stwierdzenie, że wpływ współczesnej dokumentacji zarówno na przemiany kancelarii, jak i na rzeczywistość instytucji archiwalnych, determinuje ich funkcjonowanie. Nowe formy i rodzaje dokumentacji wymagają nie tylko nowych zasad udostępniania; niezbędne są również właściwe im rozwiązania prawne zabezpieczające zarówno interesy wytwórców takiej dokumentacji jak i archiwum – ostatecznego miejsca jej zachowania. Postępowanie z dokumentacją współczesną to także procesy obejmujące szeroko rozumiane zagadnienia z obszaru zarządzania archiwami. Czy współczesne placówki archiwalne są świadome swojej pozycji w obszarze związanym z zarządzaniem dokumentacją współczesną i jakie ograniczenia, a także możliwości wykazuje praktyka archiwalna? Nie chodzi przy tym wyłącznie o aspekty ekonomiczne, techniczne, czy logistyczne. Podobnych pytań pojawić się może znacznie więcej, bowiem zarządzanie archiwami państwowymi obejmuje przecież nie tylko zarządzanie dokumentacją, ale wieloaspektowe zarządzanie konkretną jednostką organizacyjną realizującą przypisane jej funkcje. Na jakim etapie rozwoju są w tym kontekście i wobec nowych wyzwań polskie archiwa oraz ich otoczenie? Proponowane wystąpienie będzie próbą częściowego ich zdiagnozowania i sformułowania wniosków.

Krzysztof Narojczyk (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Records Management jako przedmiot kształcenia akademickiego

W końcu XX w. wraz z rozwojem technologii informatycznych i związanymi z tym zmianami w systemach zarządzania dokumentacją ewoluował także model kształcenia specjalistów z tego zakresu. Obok dominujących dotychczas krótkich kursów zawodowych organizowanych zazwyczaj przez stowarzyszenia archiwistów stopniowo pojawiło się także kształcenie na poziomie akademickim. Jest ono silnie zróżnicowane w poszczególnych ośrodkach zarówno ze względu na proponowane treści programowe, jak i funkcje pełnione w procesie edukacyjnym – od pojedynczych przedmiotów i praktyk kursowych po samodzielne kierunki kształcenia kończące się uzyskaniem stopnia. Rozmaicie także bywa sytuowane zarządzanie dokumentacją w obrębie nauki i praktyki. Niektóre ośrodki akademickie

widzą w tej dyscyplinie część składową zarządzania informacją, podczas gdy inne traktują ją raczej jako podsystem zarządzania archiwaliami.

Leszek Pudłowski (Wiedeń), Od stajni Augiasza do modeli continuum dokumentacji. Początki australijskiej archiwistyki i zarządzania dokumentacją

W wystąpieniu omówione zostanie powstanie australijskiej archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Jej początki wiązać należy z latami 50. ubiegłego wieku. Ważne było dla nich zaproszenie do Australii Theodora R. Schellenberga, którego wskazówki zostały wykorzystane podczas budowy systemu archiwów australijskich. Australia oraz jej archiwa i archiwiści przeszły długą drogę od roli „ucznia” do ważnego uczestnika międzynarodowego życia archiwalnego. Świadectwem wysokiej rangi archiwistyki australijskiej były obrady Międzynarodowego Kongresu Archiwalnego w Brisbane w 2012 r.

Paweł Pietrzyk (Archiwum Państwowe w Łodzi), Współczesne kancelarie – czy grozi nam totalny kataklizm?

Jeszcze nigdy tak wiele uwagi nie poświęcano zagadnieniu czynności kancelaryjnych, jak w ostatnich latach. Od wydanego w 2011 r. Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych, toczy się właściwie nieustająca debata o współczesnych kancelariach i zmianach, jakich ten akt prawny wprowadził na ich funkcjonowanie. Wystąpienie to nie będzie jednak poświęcone analizowaniu tychże zmian, ani skutków wprowadzenia tegoż rozporządzenia dla urzędów, nie tylko administracji samorządowej i rządowej w województwie, ale też dla całej administracji publicznej w Polsce. Zostało ono przywołane tylko i wyłącznie w kontekście dalszych rozważań o współczesnych kancelariach. Rozważań, co warto od razu podkreślić, wynikających z przemyśleń autora, będących jego subiektywnym spojrzeniem na zagadnienie w oparciu o własne doświadczenia i obserwacje, bez roszczenia sobie prawa do naukowego podejścia do tematu. Rozporządzenie to, choć ważne i bez wątpienia zawierające nowatorskie rozwiązania, jednak nie stanowi panaceum na wszystkie problemy pracy kancelaryjnej. Więcej, część z tych problemów właściwie dopiero stworzyło (patrz: składy chronologiczne). Miało ono też niewątpliwie decydujący wpływ na przyspieszenie procesu wdrażania EZD w administracji publicznej. A ten proces z kolei, poza szeregiem innych zmian w zarządzaniu dokumentacją, w zasadzie usankcjonował istnienie w administracji publicznej systemu kancelaryjnego „mieszanego”. Systemu, który dotąd wielu archiwistów uważało za nieistniejący. Wdrażanie EZD pokazało również, że z taką pieczołowitością przygotowywane, opracowywane, z archiwami państwowymi uzgadniane przepisy kancelaryjno-archiwalne na niewiele się zdają (lub, żeby nie być aż tak drastycznym, są dość skomplikowanymi aktami wewnętrznymi o drugorzędnym znaczeniu). Jednym z najważniejszych zadań w trakcie wdrażania EZD w jednostkach organizacyjnych jest bowiem przygotowanie „odpowiednich procedur obiegu dokumentów” (sic!). I w tym kontekście autor postawił w tytule tego wystąpienia to będące oczywiście hiperbolą pytanie: czy grozi nam totalny kataklizm? Archiwa państwowe od wielu już lat roszczą sobie prawo do przewodniej roli jaką chciałby odgrywać, nie tylko podczas prac nad tworzeniem odpowiednich przepisów obowiązującego prawa związanego z zarządzaniem dokumentacją, ale też w trakcie dyskusji nad budową i funkcjonalnością systemów klasy EZD oraz samego procesu ich wdrażania. Wydaje się jednak, że jak do tej pory z tego nie skorzystały, albo korzystały w sposób niewystarczający. Wdrażaniem systemów EZD, a co za tym idzie kreowaniem pewnej ideologii pracy kancelaryjnej, zajmuje się kto inny. Są to przede wszystkim sami zainteresowani, czyli urzędy (patrz system EZD PUW), podmioty komercyjne, które na tym procederze zarabiają pieniądze oraz niektóre podmioty administracji publicznej powołane do obsługi informatycznej tejże administracji (patrz COI i system e-DOK). To wszystko nie zmienia faktu, że w administracji i tak słychać ustawicznie utyskiwanie, że „archiwiści przejęli władzę”. Archiwiści tymczasem znajdują się daleko od władzy, zajmują się głównie dyskusją, często czysto akademicką i prowadzoną we własnym gronie a także się przyglądają i próbują wdrażać EZD u siebie w archiwach (czego główną motywacją nie jest wcale samo wdrożenie u siebie w instytucji a bardziej oswojenie się z systemem, bo w końcu trzeba będzie jego funkcjonowanie skontrolować w innych jednostkach). Czy zatem grozi nam kataklizm? Czy może wręcz przeciwnie, wszystko jest w dobrych rękach i zmierza we właściwym kierunku? Czy lepiej zacząć działać, czy dalej się przyglądać i pozwolić rzeczom dziać się tak jak działy się do tej pory? Czy w ogóle realne jest jakiegokolwiek rozsądne

i skoordynowane działanie w skali administracji? Odpowiedzi na te pytania wcale nie muszą wydawać się oczywiste.

Małgorzata Szabaciuk (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), **Zarządzanie bezpieczeństwem informacji a zarządzanie dokumentacją współczesną**

Zarządzanie bezpieczeństwem informacji w dobie społeczeństwa opartego na wiedzy jest niezwykle ważnym problemem. Referat będzie miał na celu próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób na współczesne zarządzanie dokumentacją wpłynie rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO), które zacznie obowiązywać w krajach członkowskich Unii Europejskiej od 25 maja 2018 r. Jakiego rodzaju dokumentację dotyczącą ochrony danych osobowych będą wytwarzały podmioty publiczne, które będą miały obowiązek powołania Inspektora Ochrony Danych. We współczesnych jednolitych rzeczowych wykazach aktach o ochronie danych osobowych, to jedna klasa o takiej nazwie z kategorią archiwalną BE10. Czy nie trzeba będzie wraz z RODO jednak rozszerzyć tego zagadnienia?

* * *

**Panel „Doświadczenie i edukacja – drogi do zawodu archiwisty”
(moderator: Alicja Kulecka, Uniwersytet Warszawski)**

Irena Mamczak Gadkowska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), **Doświadczenie i edukacja archiwistów okresu międzywojennego (Drogi do zawodu archiwisty kadry archiwalnej okresu międzywojennego)**

Obsadzenie stanowisk urzędniczych w państwowej służbie archiwalnej było ważnym zadaniem władz archiwalnych II Rzeczypospolitej. Podwojenie liczby archiwów w latach 20. XX wieku spowodowało wzrost zapotrzebowania na odpowiednio wykwalifikowaną kadrę archiwalną. Nie powiodły się starania o uruchomienie szkoły archiwalnej. Pewnym doraźnym rozwiązaniem okazały się kursy archiwalne prowadzone od połowy lat 20. XX wieku oraz instytucja stypendystów – praktykantów wprowadzona w latach 30. na 4 uniwersytetach w Polsce. Zostaną omówione starania władz archiwalnych o zapewnienie archiwom wykwalifikowanej kadry, a także drogi do zawodu archiwisty. Autorka przedstawi analizę wykształcenia i doświadczenia praktycznego archiwistów zatrudnianych w archiwach państwowych w latach II Rzeczypospolitej. Wbrew ogólnym trudnościom, poziom kadry zatrudnionej w archiwach państwowych II RP był wysoki. Jak pokazują badania liczba zatrudnionych w archiwach profesorów i adiunktów stanowiła średnio ponad 60% ogółu kadry archiwalnej. Pozostałą część stanowili magistrowie – około 25%, a tylko około 12% osoby ze średnim i niepełnym wykształceniem.

Wiesława Kwiatkowska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), **Różne drogi przygotowania do zawodu archiwisty. Dążenie do optimum**

Potrzeba przygotowania odpowiednich kadr dla powstającej sieci archiwów państwowych, a także składnic akt dużych instytucji pojawiła się już w odrodzonej po rozbiorach Polsce. Obok wykładów z archiwistyki na uniwersytetach, prowadzono kursy dla kancelistów i archiwistów bieżących oraz szkolenia w ramach praktyk odbywanych w archiwach państwowych. W okresie powojennym nastąpił dalszy rozwój form kształcenia archiwistów: od specjalizacji na kierunkach historii, obecnie nawet odrębnych kierunkach, uniwersytetów i wyższych szkół zawodowych, poprzez szkoły policealne, aż do kursów, organizowanych przez różne ośrodki. W referacie dokonany zostanie przegląd tych różnych form nauczania archiwistów, realizowanych współcześnie, z uwzględnieniem ich genezy i rozwoju. Podjęta zostanie próba ich oceny w kontekście potrzeb poszczególnych typów archiwów i innych instytucji przechowujących dokumentację. Pozwoli ona na ustosunkowanie się do kwestii, mających zasadnicze znaczenie dla dalszego rozwoju kształcenia archiwistów w Polsce. Zmiany dokonane w obecnym stuleciu wiążą się one nie tylko z wprowadzeniem na uniwersytety systemu bolońskiego, ale przede wszystkim z rozszerzeniem oferty programowej na zarządzanie dokumentacją i połączenie kształcenia archiwistów i records managerów. Czy obrana droga jest słuszną i przyjęty model kształcenia sprawdza się w praktyce? Czy obok nauczania w szkołach wyższych powinny istnieć inne formy przygotowania zawodowego archiwistów? Jak powinien wyglądać spójny i pozwalający na uzyskanie optymalnych, z punktu widzenia pracodawców, system kształcenia? Dyskusja nad tymi pytaniami powinna być prowadzona, a powszechny zjazd archiwistów jest najlepszym miejscem do jej podjęcia.

Agnieszka Rosa (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Hubert Mazur (Archiwum Państwowe w Kielcach), **Kompetencje edukatora archiwalnego a uniwersyteckie kształcenie w zakresie archiwistyki**

W dotychczasowym piśmiennictwie i dyskusji podkreślano, że uniwersyteckie kształcenie archiwistów nie przygotowuje ich do prowadzenia działań edukacyjnych w archiwach. Przede wszystkim absolwenci szkół wyższych, przyszli archiwiści nie byli wyposażeni w wiedzę i umiejętności o charakterze pedagogicznym, czy dydaktycznym. Taki model kształcenia rzutował i w wielu przypadkach nadal wpływa na charakter, rozmach i jakość oferty edukacyjnej archiwów oraz liczbę i częstotliwość podejmowanych w ramach niej inicjatyw. Tymczasem w ostatnich latach w programach studiów wyższych w zakresie archiwistyki w kilku ośrodkach akademickich znalazły się przedmioty związane z działalnością edukacyjną archiwów. Celem referatu jest analiza treści nauczania realizowanych w ramach takich zajęć. Autorzy postarają się odpowiedzieć, czy współcześnie studia wyższe w zakresie archiwistyki mogą wpływać w wykrystalizowanie się profilu edukatora w ramach zawodu archiwisty.

Tomasz Matuszak (Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim), **Archiwista na współczesnym rynku pracy**

Kim jest i co sobą reprezentuje archiwista, teoretycznie od kilku stuleci już wiadomo. Również oczywistym wydaje się być określenie jakimi kwalifikacjami i kompetencjami zawodowymi powinien się legitymować kandydat do pracy ze źródłami naszej zbiorowej pamięci. Pytania na powyższe dają odpowiedź zarówno lata doświadczeń, programy kształcenia realizowane w ramach właściwego – specjalistycznego kierunku studiów lub specjalności. Czy jednak to wszystko daje gwarancję spełnienia zawodowego, osiągnięcia szczytu możliwości w danej profesji? Czym dzisiaj charakteryzuje się rynek pracy i jaki właściwie on jest? Czy studenci wybierający dany kierunek lub specjalność, której poświęcą kilka lat studiów da im możliwość samorealizacji zawodowej? Jakimi kryteriami się decydują wybierając taką ścieżkę zawodową? Czy jest to tylko chęć zdobycia wiedzy w danym zakresie, a może droga do kariery zawodowej? Na podstawie analizy ankiet prowadzonych wśród studentów, w prezentowanych treściach podjęta zostanie próba nakreślenia odpowiedzi na powyższe pytania. Określone zostaną zarazem wnioski, m.in. w kontekście kogo i jak kształci obecny system edukacji, a kogo oczekuje współczesny rynek pracy.

Magdalena Heruday-Kiełczewska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), **Kształcenie archiwistów we Francji**

Kształcenie archiwistów we Francji opiera się na dwóch filarach: Ecole Nationale des Chartes oraz Institut National de Patrimoine (Narodowy Instytut Dziedzictwa). Nie wyklucza to oczywiście studiów humanistycznych o specjalności archiwistycznej, jakie może realizować na niektórych uniwersytetach oraz edukacji jaką można zdobyć przy Institut National Audiovisuel (Narodowy Instytut Audiowizualny). Studia na ENC kończą się uzyskaniem dyplomu archiwisty-paleografa, przygotowują także do pracy z wykorzystaniem nowych technologii. Nabywa się tam znajomości łaciny, wiedzy dotyczącej archiwów i archiwistyki oraz różnych form dokumentacji. Dyplom pozwala dostać pracę w archiwum narodowym, miejskim lub departamentalnym. Następnym etapem formacji jest INP, którego oferta edukacyjna skierowana jest do archiwistów już zatrudnionych, chcących poszerzyć swoją wiedzę o zagadnienia bardziej szczegółowe jak np. konserwacja papieru.

Anna Barszcz (Archiwum Rady Ministrów), **Rola praktyki i doświadczenia w warsztacie zawodowym archiwisty**

Wystąpienie poświęcone jest tematowi związku skuteczności pracy archiwisty z długością jego stażu zawodowego. Autorka przedstawia zagadnienie z punktu widzenia praktyka, poprzez pryzmat doświadczeń pracy na stanowisku naczelnika Archiwum Rady Ministrów, które zajmuje od 10 lat. Stara się odpowiedzieć na pytanie, czy praktyka, doświadczenie i staż zawodowy są warunkami koniecznymi, by być profesjonalistą w zawodzie archiwisty. W wystąpieniu porusza także kwestię luki między kompetencjami nabywanymi w trakcie studiów a wymaganymi w miejscu pracy i praktycznego przygotowania studentów do wykonywania zawodu oraz konieczności podejmowania działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych w czasach tzw. kultu profesjonalizmu, gospodarki rynkowej oraz przekonań społecznych, co do dużej wartości sukcesu zawodowego.

Robert Górski (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), **Kształcenie archiwistów przez Stowarzyszenie Archiwistów Amerykańskich i ich programy edukacyjny**

Założone w 1936 r. Stowarzyszenie Archiwistów Amerykańskich jest najstarszą i największą organizacją zrzeszającą archiwistów w Ameryce Północnej. Skupia ponad 6200 członków – zawodowych archiwistów zatrudnionych w instytucjach rządowych, uniwersytetach, bibliotekach, fundacjach i przedsiębiorstwach. Swoją działalność stwarza im możliwości rozwoju zawodowego m.in. poprzez szeroko rozwinięte programy edukacyjne, wychodząc z założenia, że tylko profesjonalna kadra jest gwarantem właściwego zabezpieczenia zasobu archiwalnego. Oferta edukacyjna, inspirowana oddolnie, Stowarzyszenia obejmuje zarówno doroczne spotkania, możliwość publikowania i dostęp do publikacji z zakresu teorii i metodyki archiwalnej, a także organizowanie licencyjnych kursów archiwalnych i studiów uzupełniających, w przystępnej formie warsztatów, seminariów, czy też na zasadzie e-learningu, poświęconych zarówno zagadnieniom ogólnym, jak i szczegółowym. Ważnym aspektem działalności Stowarzyszenia jest także wspieranie studiów podyplomowych oraz doktoranckich poprzez określanie standardów kształcenia w zakresie programowym i organizacyjnym. Stowarzyszenie otwarte jest również na studentów, dla których organizuje się szereg programów mentorskich, stwarza możliwość udziału w pracach poszczególnych sekcji SAA, jak również dostęp do elektronicznych wydań „American Archivist”.

* * *

środa 20 IX 2017, 15.00-18.30 – Obrady plenarne

- 15.00 – 15.20 Otwarcie i wystąpienia oficjalne
15.20 – 15.40 *Adam Massalski*, **Tradycje Kielc jako ośrodka archiwalno- historycznego**
15.40 – 16.00 *Wojciech Woźniak*, **Archiwistyka w Polsce – mapa aktualnych wyzwań**
16.00 – 16.20 *Władysław Stępnik*, **UNESCO wobec ochrony dziedzictwa kulturalnego i archiwów**
16.20 – 17.00 przerwa kawowa
17.00 – 17.20 *Alicja Kulecka*, **Doświadczenie i edukacja: dydaktyka historii wobec wyzwań współczesności**

Celem referatu będzie ukazanie podstawowych problemów przygotowania do zawodu archiwisty we współczesnym systemie kształcenia. Szczególnym przedmiotem refleksji będzie rola praktyki i doświadczeń zawodowych w przygotowaniu i wykonywaniu zawodu archiwisty. Współczesne programy kształcenia tej grupy muszą sprostać wielu nowym wymaganiom wobec zawodu oraz szybkich zmian kulturowych. Przedmiotem rozważań będą następujące kwestie: 1. zróżnicowanie świata archiwalnego przejawiające się w istnieniu wielu typów archiwów, i związanym z nim różnym wymaganiom i oczekiwaniom od osoby uprawiającej ten zawód, 2. metodologia konstrukcji programów kształcenia – poszukiwanie obszarów wspólnych, generalnych dla archiwistyki i obszarów specjalistycznych, 3. zróżnicowanie form kształcenia archiwistów, instytucje kształcące archiwistów 4. doświadczenie zawodu jako motyw wyboru studiowania archiwistyki, 5. doświadczenia zawodowe jako jedyna forma przygotowania do zawodu, 6. praktyka w przygotowaniu do zawodu archiwisty, 7. archiwa a środowisko cyfrowe – archiwistyka a informatyka. Autorka podejmie również refleksje dotyczące związków historii i zawodu archiwisty ze szczególnym wskazaniem metod tej dziedziny wiedzy niezbędnych dla warsztatu wspomnianego zawodu.

- 17.20 – 17.40 *Waldemar Chorążyczewski*, **Globalna republika archiwistów**
17.40 – 18.00 *Krzysztof Skupieński*, **Co znaczy dzisiaj interdyscyplinarność archiwistyki?**
18.00 – 18.30 Dyskusja

* * *

czwartek 21 IX 2017, 9.00-11.00

**Panel „Metodyka archiwalna w archiwach – krajobraz przed bitwą”
(moderator: Hanna Staszewska, MKiDN)**

Metodyka archiwalna w archiwach jest często traktowana jak prawda objawiona i wszelkie próby jej rewizji jawią się jako zamach na archiwalną świętość. Zbyt często zapominamy, że to tylko zbiór

praktycznych zasad postępowania z materiałami archiwalnymi i jako takie powinny ulegać zmianom. Przede wszystkim zmiany te wymusi na nas otoczenie, chociażby poprzez konieczność przejścia dokumentacji wytworzonej w EZD. Należy też w końcu zauważyć, że sporządzanie opisów archiwalnych nie musi być domeną tylko profesjonalnych archiwistów, tym bardziej, że to właśnie amatorzy-genealogicy pokazali nam, archiwistom, jak można tworzyć bazy danych złożone z milionów wpisów na podstawie zdigitalizowanych materiałów udostępnionych w Sieci. Strategia opracowania zasobu powinna uwzględniać rzeczywiste potrzeby archiwów i użytkowników, a jasno określone priorytety muszą wskazywać jednolity kierunek działań dla wszystkich archiwów. Prawdziwa bitwa o nową metodykę cały czas przed nami!

Kamila Jastrzębska (Ministerstwo Finansów), **Metodyka archiwalna wobec dokumentacji elektronicznej zgromadzonej w systemach Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją**

Archiwizacja urzędowej dokumentacji elektronicznej wytworzonej i zgromadzonej w systemach Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją niesie ze sobą wiele problemów i wyzwań. Z tym trudnym zagadnieniem mierzą się urzędy, archiwa zakładowe, a wkrótce z problemem będą się musiały zmierzyć archiwa państwowe. W tej chwili to archiwa zakładowe urzędów, które wdrożyły systemy klasy EZD, są poligonem doświadczalnym. Współczesna archiwistyka ulega istotnym przemianom, jesteśmy w momencie przełomowym, gdy potrzeba przyjęcia szczegółowych uregulowań ze strony archiwów państwowych staje się palącym problemem. Wystąpienie będzie próbą konfrontacji teoretycznej metodyki archiwalnej z praktyką EZD. Będę chciała się podzielić swoimi refleksjami na temat możliwości wykorzystania klasycznej archiwistyki w realiach dokumentacji elektronicznej. Rozważania zostaną zaprezentowane z perspektywy archiwisty cyfrowego praktyka w oparciu o wieloletnie doświadczenie pracy w archiwach państwowych oraz wykształcenie kierunkowe. Szczególną uwagę zwrócę na przepisy prawne regulujące postępowanie z dokumentacją elektroniczną, standard zapisu metadanych oraz przepisy NDAP w zakresie ewidencji dokumentacji elektronicznej. Prezentacja zostanie przygotowana w formie analizy porównawczej zagadnień związanych z dokumentacją papierową i elektroniczną.

Kamil Stepień (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), **Crowdsourcing w archiwum. Wykorzystaj potencjał twórczy swoich użytkowników!**

W wystąpieniu zostanie przedstawiona krótka geneza społecznej, oddolnej inicjatywy opisywania obiektów w Sieci. Wskazane zostaną zalety, wady i problemy w doborze słów kluczowych (tagów) przez użytkowników do opisu dokumentów cyfrowych funkcjonujących w Internecie. Sam proces tagowania, zwany folksonomią przez swoją intuicyjność i prostotę ma możliwość bardzo dynamicznego rozwoju. To użytkownicy decydują w jaki sposób opiszą i oznaczą wybrane przez siebie obiekty sieciowe. Przedstawione zostanie znaczenie folksonomii w kontekście opisywania dokumentów archiwalnych dostępnych on-line. Ważnym jest, że działania crowdsourcingowe mogą być uzupełnieniem profesjonalnego opisu archiwalnego. Pokazane zostaną także sposoby aktywizacji użytkowników poparte przykładami serwisów internetowych, prezentujących „otagowane” obiekty. Ponadto przedstawione zostaną procesy wizualizacji tagów, gamifikacji i mapowania wiedzy jako przykłady dające możliwość organizowania indywidualnego warsztatu badawczego.

Hanna Staszewska (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego), **Strategia opracowania zasobu archiwalnego w archiwach – zarys problemu**

Archiwa nie posiadają strategii opracowania zasobu archiwalnego, stąd m.in. ich działania w tym zakresie wydają się być chaotyczne i mało skuteczne. Dlatego zdiagnozowanie stanu opracowania zasobu w archiwach, a następnie określenie celów strategicznych, grup docelowych i narzędzi oraz przeanalizowanie słabych i mocnych stron tego procesu umożliwi przedstawienie rekomendacji i propozycji zmian. Czy będzie to podstawa do rewizji dotychczasowej metodyki archiwalnej, która służy archiwom i archiwistom (i komu jeszcze?) już od prawie 100 lat? Czy potrzebne będą zmiany w organizacji pracy archiwów? Czy archiwa i archiwiści są na to gotowi? Od odpowiedzi i reakcji na te pytania zależeć będzie to, czy archiwa wyjdą wreszcie z zakłętą kręgą własnych wyobrażeń o potrzebach otoczenia zewnętrznego, które niekoniecznie są kompatybilne z realnym światem.

* * *

**Panel „Archiwum Państwowe w Kielcach w służbie nauki i edukacji historycznej”
(moderator: Beata Wojciechowska)**

Jacek Pielas, Motywy śmierci w zapisach metrykalnych przechowywanych w Archiwum Państwowym w Kielcach

Prezentacja przedstawia tematy śmierci, przemijania życia oraz ostatecznych losów człowieka i świata ukazane w zapisach oraz przedstawieniach graficznych zdobiących niektóre księgi metrykalne przechowywane w Archiwum Państwowym w Kielcach. Unikatowym zabytkiem dokumentacji metrykalnej z czasów wczesnonowożytnych jest siedemnastowieczna księga zmarłych parafii w Koniecpolu, mieście leżącym na granicy Małopolski i dzielnic środkowopolskich. Pośród zwyczajowych wpisów, które składały się na przeciętną *liber defunctorum*, pomieszczono tam ryciny obrazujące nadchodzącą śmierć oraz eschatologiczną perspektywę chrześcijan. Przedstawienia te nie są w pełni oryginalne, jako że m.in. putto oparte na czasce czy koło śmierci są często przywoływane w takich okolicznościach w XVII stuleciu. Jednak ryciny takie, powielające schematyczne ujęcia, dowodzą propagowania tych tematów w nauczaniu wiernych w nawet w prowincjonalnych parafiach, wskazują na łączność słowa i obrazu w takim kaznodziejstwie oraz na szeroką cyrkulację druków (zapewne także niepolskich), z których czerpano motywy przenoszone na karty koniecpolskich metryk.

Wiesława Rutkowska (Archiwum Państwowe w Kielcach), Archiwum Państwowe w Kielcach w służbie nauki i edukacji historycznej

Archiwum Państwowe w Kielcach od wielu lat kreuje i wspiera przedsięwzięcia edukacyjne służące poznaniu i zrozumieniu przeszłości narodu, państwa, społeczności lokalnych. Pragniemy swoimi działaniami wzmacniać potrzebę uczestniczenia w kształtowaniu dziedzictwa narodowego. Naszym zadaniem jest również zapoznanie społeczeństwa ze znaczeniem zasobu archiwalnego oraz możliwości jego wszechstronnego wykorzystania. W wystąpieniu zostanie scharakteryzowany zasób archiwalny, a ściślej mówiąc jego znaczenie dla nauki i edukacji w ujęciu historycznym i współczesnym. Zostaną również omówione kwestie udziału zasobu archiwalnego w ofercie edukacyjnej – za pośrednictwem wystaw, wykładów, publikacji, konkursów itp.

Zwiedzanie Archiwum

* * *

**Panel „Przyszłość i perspektywy edukacji w archiwach”
(moderatorzy: Agnieszka Rosa, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu,
Hubert Mazur, Archiwum Państwowe w Kielcach)**

Organizowany panel dyskusyjny dotyczy problemów związanych z działalnością edukacyjną archiwów. W głównej jednak mierze skoncentrowany będzie na kwestiach metodycznych. Dyskusja z udziałem ekspertów poprzedzona zostanie dwoma referatami wprowadzającymi, wygłoszonymi przez dwoje pracowników naukowych: dydaktyka i archiwistę. W dalszej części moderatorzy stawiając pytania o możliwości podniesienia jakości oferty edukacyjnej archiwów, o efektywność stosowanych form i metod, i ewentualną potrzebę ich modernizacji, o realizowane cele i możliwości ich przewartościowania, o kręgi odbiorców, czy też bardziej szeroko o rolę archiwów w edukacji historycznej i obywatelskiej, i wpływie tych placówek na kształtowanie świadomości i kultury historycznej społeczeństwa oddadzą głos ekspertom – osobom zajmującym się w swojej codziennej pracy działalnością edukacyjną archiwów, a także będą zachęcać do dyskusji zgromadzoną publiczność.

Danuta Konieczka-Śliwińska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Edukacja w archiwach – kluczowe pojęcia i problemy

Celem mojego wystąpienia jest zarysowanie głównych pojęć i problemów związanych z projektowaniem edukacji w placówkach archiwalnych. Odniosę się przede wszystkim do samego pojęcia edukacji, w tym edukacji archiwalnej, zastanawiając się także nad powiązaniem z nią pojęciem popularyzacji. W dalszej części wystąpienia skupię się na rozważeniu kolejnych etapów procesu projektowania edukacji w archiwach, począwszy od określenia przedmiotu edukacji archiwalnej (czego ma doty-

czyć), jej celów (do kogo powinna być adresowana, jakie przewidywać osiągnięcia swoich uczestników), zakresu tematycznego (jakie treści powinna realizować), koncepcji metodycznej (jakimi metodami, przy użyciu jakich środków dydaktycznych), form realizacji (w jakich warunkach, kto powinien ją prowadzić). Zwróć ponadto uwagę na uwarunkowania projektowania zajęć edukacyjnych w archiwach, zwłaszcza w odniesieniu do zajęć adresowanych do szkół, a także na konieczne działania, które powinny być podjęte – w moim przekonaniu – by zachować profesjonalizm w tym zakresie.

Waldemar Chorążyczewski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Funkcja edukacyjna archiwów: w którym miejscu jesteśmy, dokąd zmierzamy?

Na jakim etapie rozwoju funkcji edukacyjnej znajdują się polskie archiwa? Czy odpowiedziały jednoznacznie na pytanie czemu służyć ma działalność edukacyjna? Szerzenie wiedzy i kultury historycznej? Lokalnemu wychowaniu patriotycznemu czy wypracowaniu uniwersalnej postawy krytycznej? A może kształtowaniu umiejętności technicznych wyszukiwania i przetwarzania danych zawartych w archiwaliach? Czy działalność edukacyjna archiwów w ogóle musi wchodzić w zakres zadań archiwów? Czy jest ona zjawiskiem długiego trwania czy koniunkturą ostatnich dziesięcioleci. Archiwa liczą sobie kilka tysięcy lat, archiwa publiczne paręset, a funkcja edukacyjna archiwów da się dostrzec ledwo kilka dziesięcioleci z natężeniem w obecnej dobie. Czy edukacja historyczna bez archiwów nie może istnieć? Czy archiwa mogą mierzyć się z muzeami? Zapisy prawne ułatwiłyby archiwom prowadzenie działalności edukacyjnej, ale czy są do niej niezbędne? Czy istnieje potrzeba i szansa wydzielenia archiwalnych pionów edukacyjnych? Czy nie lepiej, jeśli działania edukacyjna są rozproszone pomiędzy wszystkich pracowników archiwum i wszyscy pracownicy czują się za nie odpowiedzialni? Czy wykształcenie archiwistów może być wzbogacone o treści pedagogiczne i czy takie wyposażenie absolwenta zwiększy profesjonalizm działalności edukacyjnej archiwów? Czy jest szansa na upowszechnienie się wydzielenia przestrzeni edukacyjnej w archiwach? Jeśli funkcja edukacyjna archiwów nie jest koniunkturą, a zjawiskiem długiego trwania, to wydaje się, że stoimy wciąż u progu działań zmierzających do nadania jej dojrzałego kształtu.

Dyskusja panelowa z udziałem ekspertów:

Waldemar Chorążyczewski (UMK), Danuta Konieczka-Śliwińska (UAM), Teresa Stachurska-Maj (Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli), Aleksandra Starczewska-Wojnar (Archiwum Państwowe w Opolu), Marek Szczepaniak (Archiwum Państwowe w Poznaniu Oddział w Gnieźnie), Grażyna Tyrchan (Archiwum Państwowe w Poznaniu Oddział w Gnieźnie), Violetta Urbaniak (Archiwum Państwowe w Warszawie).

* * *

Panel „Regulacje prawne działalności archiwalnej” (moderator: Marek Konstankiewicz, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Od poprzedniego Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich zaszły istotne zmiany w obowiązującym w Polsce prawie archiwalnym. Wpisują się one w szerszy kontekst przemian w zakresie narastania i wykorzystywania dokumentacji oraz organizacji pieczy nad tą jej częścią, która jako materiały archiwalne podlega wieczystemu przechowywaniu. Pozytecznym wydaje się podjęcie próby podsumowania aktualnego stanu regulacji prawa archiwalnego oraz sformułowanie najważniejszych postulatów w zakresie jej stosowania i ewentualnego przekształcania. W szczególności warto podjąć próbę wskazania optymalnych granic ingerencji prawodawcy w rzeczywistość, a z drugiej strony obszarów swobody postępowania wyznaczanych adresatom norm prawnych. Poszczególne części dyskusji będą otwierały wystąpienia podsumowujące aktualny stan prawa archiwalnego oraz wskazujące na kluczowe problemy jego stosowania i kierunki przemian, tak w odpowiednich jego obszarach, jak i w ujęciu całościowym.

Ewa Perlakowska, Kształtowanie państwowego zasobu archiwalnego – uwarunkowania prawne i propozycje zmian

Kształtowanie zasobów jest jednym z podstawowych zadań archiwów, nie tylko państwowych. Budzi ono jednak szereg wątpliwości co do jego zakresu i przedmiotu oraz celowości regulacji prawnej. Z tego względu warto przede wszystkim podjąć się próby zdefiniowania samego pojęcia na gruncie

polskiej archiwistyki i w świetle regulacji prawnych, zwłaszcza w relacji do zagadnienia tak zwanego nadzoru archiwalnego czy działalności archiwalnej. Wskazany jest także stworzenie wykazu wszystkich obecnie realizowanych działań w ramach tego zadania wraz z określeniem, które z nich i w jakim stopniu są regulowane aktami prawnymi. Kolejną kwestią do zasygnalizowania jest celowość tych działań, możliwości ich realizacji oraz ewentualne postulaty zmian w prawie.

Dariusz Grot, Kto będzie ciekaw archiwów jutra – wyzwania legislacyjne

Reguły korzystania z dokumentacyjnego dziedzictwa zostały odnowione, ale bez zmiany istoty unormowań. Odpowiedź na przeobrażanie się społecznej roli archiwów trzeba dopiero sformułować. Archiwa odchodzą od elitarnego etosu nauki pomocniczej, adaptując się do imperatywu bycia popularnymi. Zaangażowały się w „kulturę ciekawości”, akceptując, że służą nie tylko wiedzy, ale i ludzkim emocjom. Są zdolne stać się złożonym środowiskiem poznawczym, oddziałującym na zróżnicowanych interesariuszy. Potrzebna jest poszerzona identyfikacja źródeł historycznej wiedzy oraz koncepcja wspierania ich znaczenia w życiu ludzi. Programowy wybór powinien dać inspirację legislacyjnym projektom. Na rangę zasady prawnej zasługują ważne, lecz tylko zwyczajowe, a podważane pryncypia: przenoszenia na archiwa władztwa nad świadectwami dziejów oraz nieingerencji w historycznie ukształtowane dokumenty. Archiwa muszą też stawić czoła społecznym lękom przed informacyjnymi zagrożeniami, wyzwalającym opór przeciw dokumentowaniu.

Adrian Niewęglowski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), Obrót cywilnoprawny prywatnymi archiwaliami w świetle aktualnych tendencji w polskim ustawodawstwie

Zagadnienie obrotu prywatnymi materiałami archiwalnymi obejmuje dwie kwestie szczegółowe. Pierwsza jest związana z dysponowaniem nimi przez jednostki organizacyjne spoza sektora publicznego (czyli państwowego i samorządowego). Druga dotyczy rozporządzania archiwaliami osobistymi przez osoby fizyczne. Swoboda obrotu materiałami archiwalnymi jest w obu tych przypadkach jak wiadomo niejednakowa. Konstrukcje ustawy archiwalnej nie są przy tym przystosowane do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Dotyczy to w szczególności zjawiska digitalizowania archiwaliów i obrotu nimi w postaci cyfrowej, bez potrzeby tworzenia fizycznego nośnika. Ten problem będzie stanowił jedną z ważniejszych kwestii, które zostaną poddane analizie. Innym zagadnieniem będzie rozwijający się rynek aukcji, na których można nabyć materiały archiwalne. Są one traktowane przez organizatorów i uczestników aukcji, jako materiały kolekcjonerskie. Prawna ocena tego zjawiska jest złożona. Niejednokrotnie bowiem przedmiotem ofert są materiały powstałe przed wejściem w życie pierwszych aktów prawnych, reglamentujących obrót archiwaliami.

Wojciech Woźniak (Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych), Prawo archiwalne – perspektywy zmian

Podczas prezentacji omówione zostaną bieżące kierunki zmian w prawie archiwalnym wraz z perspektywą i formą ich wdrożenia do systemu prawnego. Planowane jest przedstawienie głównych założeń nowej ustawy wraz z proponowanymi zapisami szczegółowymi i wskazaniem obszarów wymagających regulacji aktami wykonawczymi. Wystąpienie zostało pomyślane jako raport z aktualnych postępów prac nad nową ustawą archiwalną i będzie przedstawiało stan na wrzesień 2017 r.

* * *

Panel „Od badań dyplomatycznych do granic i struktury zespołu – zapotrzebowanie archiwistyki na badania kancelarii zbiurokratyzowanej”

(moderator: Artur Górak, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej;

oponent: Dariusz Magier Archiwum Państwowe w Lublinie)

Cel: Określenie potrzeb archiwistyki w zakresie rozwoju badań nad kancelariami XIX i XX wieku. Ocena stanu badań nad strukturami zespołów kancelaryjnych a w konsekwencji archiwalnych. Czy pracownicy archiwów opracowujący zespoły archiwalne powinni prowadzić badania w tym zakresie? Określenie szerszego kontekstu współpracy ośrodków akademickich z archiwami. **Zakres:** Kancelarie aktotwórców XIX i XX wieku. **Charakter dyskusji:** Przedstawienie 5 referatów przekrojowych i dyskusja zainicjowana przez oponenta a prowadzona przez moderatora.

Ludmiła Nikołajewna Mazur (Uralski Uniwersytet Federalny, Jekaterynburg, Rosja), Inna Anatolijewna Surowcewa (Uralski Uniwersytet Federalny, Jekaterynburg, Rosja), **Структура документальной памяти общества: проблемы организации документов в российских архивах в условиях цифровой революции (на примере Ельцин-центра г. Екатеринбурга)**

Структура и полнота документальной памяти общества непосредственно зависит от принципов комплектования, организации документов в архивах, а также от сложившихся практик использования документов. В докладе на примере Ельцин Центра предпринята попытка, опираясь на исторический опыт российских архивистов, оценить современные представления об организации документов в архивах и выявить проблемы, возникающие в этом вопросе в связи с разграничением архивов в зависимости от форм собственности на архивные фонды и документы, а также внедрением в практику организаций электронных документов. Вопрос об организации документов внутри архива всегда относился и относится к одному из наиболее серьёзных вопросов архивоведения, который решался на стыке теории и практики. От него зависит эффективность поиска ретроспективной документной информации. В среде и российских, и зарубежных архивистов неоднократно проводились дискуссии о целесообразности организации документов на основе двух научных принципов: принципа происхождения (провениенципипа) и логического принципа (пертинентности). Принцип организации документов по архивным фондам остается основным в современном архивоведении. Вместе с тем, в некоторых случаях и в советский период, и в настоящее время архивисты прибегают к логическому принципу при создании объединённого архивного фонда или коллекции, приравненной к архивному фонду. Таким образом, за период существования советского государства и РФ, отечественные архивы накопили опыт фондирования документов организаций (в том числе негосударственных), документов выдающихся личностей и рядовых граждан, а также опыт систематизации документов в пределах архивных фондов и коллекций. Однако, жизнь ставит перед архивами новые задачи, поскольку в условиях новой информационно-коммуникационной среды сложившиеся классификационные схемы документов не всегда эффективны. На примере архива Ельцин-центра, в докладе рассматриваются проблемы организации документов в условиях, когда, во-первых, нарушен принцип неделимости фондов; и во-вторых, значительная часть документов хранится на электронных носителях. Учитывая, что одной из функций архива Ельцин-центра является обеспечение музейно-выставочной деятельности, особые требования предъявляются к научному аппарату архива. Опыт архива Ельцин-центра интересен тем, что архив формируется в условиях цифровой революции в двух вариантах – бумажном и электронном, что заставляет архивистов искать новые пути организации документов.

Tatjana Aleksandrowna Bykowa (Rosyjski Państwowy Uniwersytet Humanistyczny, Moskwa, Rosja), **Хранение документов организации начинается с делопроизводства**

Доклад посвящен такой важной проблематике, как создание единых систем работы с документацией, начиная от создания документов и до организации работ по их ведомственному хранению. Представлена история формирования системного подхода к организации документационного обеспечения управления в Российской Федерации, раскрывается роль архивных органов в определении принципов и методов делопроизводства в советских и российских организациях. Уделяется внимание современным подходам к управлению документами, которое должно обеспечивать взаимосвязанные процессы создания, обработки, хранения и использования документов организации на протяжении их жизненного цикла. Значительная роль в этом отводится организации хранения документов на стадии делопроизводства с учетом требований соответствующих архивных органов в рамках действующего законодательства.

Siergiej Iwanowicz Posochow (Narodowy Uniwersytet Charkowski, Ukraina), Ludmiła Juriewna Posochowa (Narodowy Uniwersytet Charkowski, Ukraina), **Судьба и состав фонда Харьковской духовной консистории**

Слободско-украинская духовная консистория (с 1836 г. – Харьковская) существовала в период с 1799 по 1918 г. Документы консистории после ряда перипетий поступили на хранение в Харьковский областной архив в 1927 г. в количестве 130 тысяч дел и 200 кг неописанной «ро-

ссыпи» дел. Впервые они были взяты на государственный учет лишь в 1939 году. Научно-техническая обработка документов началась в послевоенное время и прошла несколько этапов. В 1949-1963 гг. вследствие такой «обработки» в акты на уничтожение было включено более 48 тысяч дел и почти все документы из «россыпи». Лишь в 1983 году был составлен предметно-тематический указатель к фонду, а в 1990-е годы, в связи с ростом интереса к родословиям, был составлен указатель к метрическим книгам. Можно констатировать, что имеющийся предметно-тематический указатель требует существенной доработки. Дальнейшее научное описание фонда, как и его упорядочение возможно на основе новейших исследований, осуществляемых историками Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина, которые посвящены как изучению механизмов и направлений деятельности собственно Харьковской духовной консистории, так и отдельных аспектов истории Православной церкви на Харьковщине.

Henryk Niestrój (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), Dokument elektroniczny, narzędzia informatyczne i digitalizacja, czyli zmiany w kształtowaniu, opracowaniu i udostępnianiu zasobu archiwalnego

W ogłoszonej w ramach *Strategii archiwów państwowych na latach 2010-2020*, misji i wizji archiwów wpisano „trwałe zachowanie świadectw przeszłości i zapewnienie do nich powszechnego dostępu” między innymi poprzez „zapewnienie każdemu obywatelowi przyjaznego, ciągłego i bezpiecznego dostępu w dowolnym miejscu i czasie, do zgromadzonych w archiwach zasobów informacji”. Wraz ze zmianą rodzaju dokumentacji oraz narzędzi służących jej opracowaniu i udostępnieniu, zmienia się też sposób realizacji określonego powyżej celu. Dzięki wykorzystaniu najnowszych dostępnych technologii, archiwa zapewniają dostęp do najstarszych świadectw działalności ludzkiej. Świadectwa te także ewoluują i w ostatnich dziesięcioleciach zmieniają coraz częściej postać z analogowej na cyfrową – i to zarówno na przedpolu archiwalnym, jak i w procesie udostępniania, dzięki digitalizacji i opatrzeniu metadanymi za pomocą odpowiednich narzędzi informatycznych, w Internecie. Działania te w założeniu miały doprowadzić do „zmiany wizerunku archiwów państwowych, z instytucji archaicznych w nowoczesne jednostki, wykorzystujące zaawansowane technologie do szybkiego, sprawnego i powszechnego udostępniania informacji”. Realizację tych celów zamierzano osiągnąć dzięki kilku celom strategicznym, które obejmują: digitalizację, rozwój narzędzi systemu zintegrowanej informacji o zasobie archiwalnym i w konsekwencji udostępnienie online tej – elektronicznej – ewidencji, wraz z wykonanymi skanami.

Piotr Dymmel (Archiwum Państwowe w Lublinie), Zasada proveniencji w archiwistyce polskiej

Ostatnio w polskiej archiwistyce można zauważyć zwiększone zainteresowanie archiwalną zasadą proveniencji. Zjawisko to zapewne nie jest przypadkowe, występuje bowiem w szerszym kontekście przemian kulturowych, technologicznych i technicznych, które oddziałują bezpośrednio na refleksję i pracę archiwistów. Podstawowe rozumienie zasady proveniencji zostało wypracowane w okresie międzywojennym. Widziano w niej uniwersalną zasadę poszanowania zespołu archiwalnego i obiektywną metodę jego porządkowania z kategorycznym warunkiem zachowania układu pierwotnego. Zasada proveniencji w ciągu stuletniej obecności w polskiej archiwistyce podlegała stopniowej ewolucji. Z uwagi na rodzaje archiwaliów, genetyczny i strukturalny charakter zespołów oraz praktyczne możliwości stosowania tej zasady zmieniały się zarówno jej znaczenie, jak i funkcje. Stopniowo zaczęto w niej głównie dostrzegać jej walory praktyczne związane z określaniem zewnętrznego i wewnętrznego kształtu zespołu archiwalnego, metodyką opracowania oraz informacją o strukturze i wartości zespołu. W referacie podjęto na nowo próbę odczytania pierwotnego znaczenia zasady proveniencji jako konstruktu teoretycznego, mocno osadzonego w pozytywistycznej teorii nauki, a zwłaszcza historii. Podkreślono jej trwałą rolę konstytuującą przedmiot archiwistyki jako nauki.

Bartosz Nowożycki (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), Postrzeganie zasady proveniencji w świecie anglosaskim oraz o problemie zasady proveniencji w erze cyfrowej

Analizując współczesną polską literaturę archiwistyczną możemy zauważyć, iż problem rozwoju dokumentacji elektronicznej nie wywołał szerszej dyskusji natury teoretycznej, zagadnienia te były jednakże omawiane na marginesie rozważań praktycznych. Jednocześnie należy wskazać na brak badań porównawczych z zakresu archiwistyki, które dla przykładu pozwoliłyby zrozumiąć różnice w poj-

stawianiu zasady proveniencji przez poszczególne archiwistyki narodowe. Zasada proveniencji wyrosła na gruncie XIX w. obiektywizmu historycznego, dziś pomimo różnego jej definiowania przez poszczególne archiwistyki narodowe stanowi kardynalną zasadę spajającą dziedzinę. Tworzenie i wykorzystywanie dokumentacji elektronicznej, nie powoduje dezaktualizacji podstaw teorii i praktyki dziedziny archiwalnej. Jednakże stawia archiwistów przed koniecznością ich rewizji i dostosowania. Różna forma fizyczna nie może wpływać na sposób wartościowania dokumentacji elektronicznej, jej porządkowanie powinno być koncepcyjne, w mniejszym stopniu skupione na fizycznym układzie. Natomiast narzędzia opisu i wyszukiwania powinny oddawać kontekst informacji, a nie jej formę fizyczną. Choć koncepcja proveniencji pochodzi ze świata papieru, to kontekst, dzieje zespołu archiwalnego i historia twórcy są wciąż istotne w świecie cyfrowym, niezależnie od tego czy mamy do czynienia z dokumentem powstałym elektronicznie, czy też to tej postaci przetworzonym.

* * *

Panel „Polacy w archiwistyce bez granic”
(moderatorzy: Piotr Zawilski, Archiwum Państwowe w Łodzi,
Elżbieta Czajka, Archiwum Państwowe w Łodzi)

Maria Wrede (Biblioteka Narodowa w Warszawie), Projekt *Inwentarz Archiwum Instytutu Literackiego Kultura w Maisons-Laffitte*

W wystąpieniu zostanie krótko przedstawiona historia Instytutu Literackiego i dzieje gromadzenia zbiorów. Omówię krótko zawartość zbioru i zaprezentuję sporządzony przez nas *Inwentarz* oraz *Przewodnik po zasobie*. Stowarzyszenie Instytutu Literackiego Kultura przedstawię jako przykład prężnej instytucji polonijnej z programem udostępniania posiadanego zbioru mieszane – archiwum, biblioteki i muzeum. Temu nadrzędnemu celowi podporządkowany został projekt *Inwentarz Archiwum Instytutu Literackiego Kultura* zrealizowany w latach 2009-2016. Chciałabym prace przy tym projekcie potraktować jako przykład kompletnego przedsięwzięcia realizowanego na zbiorze mieszanym z zastosowaniem mieszanych metod opracowania przez mieszany zespół katalogerów – archiwistów i bibliotekarzy. W wystąpieniu wskażę na uniwersalność naszego doświadczenia, pozwalającego na zastosowanie wypróbowanej przez nasz zespół metody do innych zbiorów mieszanych. Doświadczenie to mogłoby także stanowić przyczynek do rozbudowania kształcenia i bibliotekarzy i archiwistów w kierunku świadomego dążenia do uzgodnienia wspólnych elementów opisu i ujednoczenia kartotek wzorcowych, dla jednolitego opracowania zbiorów mieszanych przez mieszane zespoły katalogerów. W perspektywie można by myśleć o dodaniu doświadczeń opracowania zbiorów muzealnych, co pozwoliłoby na połączenie w przyszłości informacji o zasobie archiwalnym z danymi katalogu druków, dokumentów audiowizualnych i dźwiękowych, fotografii, grafiki i muzealiów.

Ella Kok-Majewska (Regionaal Archief Rivierenland (Holandia), *The American Dream polskiej dziewczyny w holenderskim archiwum*

Ella Kok-Majewska jest dyrektorką i archiwistą regionalnym w Regionalnym Archiwum Rivierenland w Tielu w Holandii (www.regionaalarchiefrivierenland.nl) oraz sekretarzem stowarzyszenia instytucji archiwalnych w Holandii BRAIN (www.archiefbrain.nl). W jaki sposób w 9 lat z funkcji młodszego urzędnika została dyrektorką i archiwistą gminnym 8 gmin? Jak wygląda jej archiwum i czym się w tej chwili zajmuje? Jak daje sobie radę z pozorną dyskrepancją między dziedzictwem i nadzorem nad nowoczesnie wytwarzaną informacją państwową? Jak struktura archiwów w Holandii jest ogólnie zorganizowana? W jaki sposób podchodzą archiwiści i urzędy państwowe w Holandii do ochrony zasobów cyfrowych (*e-depot*)? W jaki sposób działa holenderskie prawo archiwalne? Na te i wiele innych pytań, zwłaszcza interaktywnych z sali, Ella Kok-Majewska odpowie podczas sesji *Polacy w archiwistyce bez granic*.

Leszek Pudłowski (Wiedeń), Praca w organizacji międzynarodowej: ABC młodego (i nieco starszego) archiwisty

Autor, były dyrektor Archiwum m. st. Warszawy, przez 20 lat pracował w organizacjach międzynarodowych (w tym 17 w ONZ). Zajmował się zarządzaniem archiwiami i dokumentacją. Jego sekcja Archives and Records Management w Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej zatrudniała bli-

sko 60 osób i była największa wśród wszystkich działów archiwalnych organizacji międzypaństwowych skupionych w Międzynarodowej Radzie Archiwalnej. Autor uważa, że Polska zbyt mało udziela się w europejskim i światowym życiu archiwalnym (w ostatnim okresie na szczęście się to zmienia). Zatrudnienie polskich archiwistów w organizacjach międzynarodowych zdecydowanie jednak odbiega od potencjału naszego kraju. Także wieloletnie doświadczenie i osiągnięcia w zakresie archiwistyki i zarządzaniu dokumentacją nie są dostatecznie znane i wykorzystywane za granicą. W ciągu swej kariery autor zatrudnił kilkadziesiąt osób, przez jego ręce przeszły tysiące CVs, uczestniczył w dziesiątkach szkoleń. Dzisiaj chce się podzielić swym doświadczeniem. Z tego powodu jego wystąpienie będzie krótkim wprowadzeniem do międzynarodowego życia archiwalnego oraz zbiorem praktycznych porad dla osób myślących (także w dalszej perspektywie) o rozwoju swej kariery za granicą. Jesteś studentem, lub początkującym archiwistą? Przyjdź i posłuchaj, jakie są międzynarodowe możliwości stypendialne. Jesteś doświadczonym archiwistą? Przyjdź i posłuchaj, jak możesz wzbogacić swój rozwój zawodowy o nowe doświadczenia, lub nawet zupełnie zmienić tok swej kariery zawodowej. Nie masz zamiaru wyjeżdżać do pracy za granicę? Też możesz przyjść i posłuchać co tracisz (lub zyskujesz). Decyzje zawsze lepiej podejmować świadomie. Masz jakieś specyficzne pytania dotyczące pracy w międzynarodowych archiwach, na które chciałbyś usłyszeć odpowiedź? Napisz wcześniej do autora: leszek.pudlowski@gmail.com

P.S. Wiedząc z doświadczenia, jaką niechęć odczuwają nasi archiwiści do pracy za granicą autor nie obawia się, że swym wystąpieniem znacznie uszczupli krajowe zasoby kadrowe.

Marek Połoncarz, Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Czechy), Moje doświadczenia z pracy w czeskim muzealnictwie i archiwistyce

Związła charakterystyka pracy w Muzeum w Terezynie w latach 1983-2003, jedynej w swoim czasie w Czechach placówce – miejscu pamięci. Nowe wyzwanie: Okręgowe Archiwum Państwowe w Litomierzycach (od roku 2003). Zapoznanie z podstawami prawnymi działalności archiwów w Czechach, informacje o sieci archiwów państwowych oraz innych placówek archiwalnych, ich podporządkowaniu oraz podstawowych zadaniach i uprawnieniach ze szczególnym uwzględnieniem archiwum w Litomierzycach. Krótka historia, zasięg działalności i obecna struktura naszego archiwum. Wybrane przykłady projektów i działań, które realizujemy w ostatnim okresie: Słownik biograficzny urzędników i funkcjonariuszy Kraju Sudety (1938-45), projekt ucyfrowienia archiwaliów oraz dotychczasowe wyniki współpracy z Archiwum Państwowym we Wrocławiu.

Anna Sobczak (Paryż), Różnice kulturowe – zjawisko, którego doświadczysz wyjeżdżając z kraju

„Przybywając w nowe miejsce nie oczekuj, że wszystko będzie takie samo jak w domu, wręcz przeciwnie przygotuj się, że wszystko, ale naprawdę wszystko będzie inne...”
(Bonn 2006)

Wystąpienie będzie dotyczyło różnic kulturowych w obszarze życia prywatnego jak i zawodowego, których można zaznać, gdy się zamieszka w innym kraju.

Wyjaśnione zostanie zagadnienie różnic kulturowych i ukazane zostaną obszary życia, których mogą one dotyczyć. Nie zabraknie też miejsca na omówienie kwestii szoku kulturowego jak i pozytywnych a czasem też i negatywnych aspektów życia na emigracji.

Całość zostanie wzbogacona przykładami, których autorka miała okazję doświadczyć „na własnej skórze” mieszkając m. in. w Niemczech, Austrii i Francji oraz na Węgrzech

* * *

Panel „Archiwum Diecezjalne w Kielcach jako miejsce spotkań przeszłości z teraźniejszością. Ludzie i dokumenty”

(moderator: ks. dr Tomasz Gocel, Archiwum Diecezjalne w Kielcach)

Sylvia Konarska-Zimnicka, Gdzie średniowiecze spotyka się ze współczesnością, czyli o najstarszych zabytkach Archiwum Diecezjalnego w Kielcach

Archiwum Diecezjalne w Kielcach, które powstało w roku 1939 dzięki inicjatywie i wysiłkom biskupa Czesława Kaczmarka, przez wiele lat swojej działalności zgromadziło niezwykle bogaty i cenny zasób

archiwaliów, spośród których na szczególną uwagę zasługują te wywodzące się jeszcze z czasów średniowiecza. Są to przede wszystkim niezwykle cenne, a ponadto znakomicie zachowane dokumenty pergaminowe, z których najstarszy, datowany na rok 1251, wydany został przez papieża Innocentego IV (nadanie 40 dni odpustu kościołowi w Miechowie o okazji Święta Dedykacji Kościoła). Zachowane archiwalia dotyczą również kolegiaty kieleckiej, późniejszej katedry kieleckiej, ponadto parafii, ale też społeczeństwa, tak duchownego, jak i świeckiego, zamieszkującego obszar obecnej diecezji kieleckiej. I choć wykorzystywane one były przez wielu badaczy w licznych publikacjach naukowych, to jednak, ze względu na swoją wyjątkowość, zasługują na prezentację i popularyzowanie świadomości o ich istnieniu we współczesnym społeczeństwie.

Ryszard Gryz, Autorytety z przeszłości. Wspomnienia duchownych w zbiorach Archiwum Diecezjalnego w Kielcach

Referat na wstępie zaprezentuje zagadnienia natury metodologicznej dotyczące wspomnień i pamiątek jako źródła historycznego w badaniach dziejów najnowszych. Istotne jest wskazanie specyfiki wspomnień osób duchownych i konsekrowanych. Podjęta zostanie próba charakterystyki zasobu Archiwum Diecezjalnego w Kielcach co do zachowanych wspomnień duchownych. Na przykładzie publikowanych i niepublikowanych zapisków księdza Henryka Peszki przedstawiona będzie postać katolickiego księdza o wysokim autorytecie społecznym. Kapłan ten, pochodzący z diecezji przemyskiej, wykształcił się w kieleckim WSD i 75 lat temu przyjął święcenia kapłańskie. Podczas wojny był kapłanem w Okręgu Radomsko-Kieleckim Armii Krajowej (mjr ps. „Wicher”), a w okresie stalinizmu więziony i prześladowany w związku z tzw. sprawą biskupa Czesława Kaczmarka. Będąc wiele lat kanclerzem Kieleckiej Kurii Diecezjalnej, pełnił ważną rolę integracyjną dla środowisk kombatanckich na Kielecczyźnie. Współdziałał także z NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego. Walory tej osobowości mogą stanowić wzorzec posługi i postawy dla kolejnych kapłanów oraz szerzej – w patriotycznym kształceniu młodego pokolenia.

* * *

Panel „Kreowanie pozytywnego wizerunku archiwów i archiwistów” (moderator: Hanna Krajewska, Archiwum Polskiej Akademii Nauk)

Marlena Jabłońska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Bilans zysków i strat wizerunkowej funkcji public relations w archiwach

Omówione zostanie to co dobrego i co złego przydarzyło się archiwom, na ile one same kreowały swój wizerunek a na ile to czynniki zewnętrzne, niezależne od nich miały na to wpływ. Krytyczne spojrzenie na podejmowane działania i wyciągnięcie z nich wniosków.

Ewa Rosowska (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), Archiwa – pomiędzy pamięcią zbiorową a polityką pamięci historycznej

Archiwa prawie nie są obecne w dyskusji o współczesnym wymiarze kultury. Nieobecność archiwów w dyskursie publicznym dotyczącym zarówno pamięci zbiorowej jak i kultury jako całości można interpretować jako jeden z symptomów „kryzysu tożsamości” archiwów. Czy zatem archiwa nadal są instytucjami pamięci zbiorowej? Jaki jest więc stosunek pamięci zbiorowej do historii w sensie naukowym i obiektywnym? Jakie jest miejsce archiwów na mapie „archipelagu kultury”? Jakie zmiany dla archiwów niosą zjawiska występujące we współczesnej pamięci zbiorowej, takie jak mediatyzacja pamięci, jej uniwersalizacja- regionalizacja czy też pluralizacja- prywatyzacja?

Hanna Krajewska (Archiwum Polskiej Akademii Nauk), Grupa Wyszehradzka Archiwów- kreowanie pozytywnego wizerunku archiwów i archiwistów

Kreowanie pozytywnego wizerunku poprzez wspólne działania i zaangażowanie. Rola wystawy „Od Wyszehradu do Wyszehradu” Znaczenie corocznych spotkań i organizacja wspólnych konferencji. Współpraca z Instytutami Kultury i Ambasadami.

Katarzyna Słojkowska, Bartosz Borkowski, Archiwistów portret własny

Na podstawie wywiadów w szkołach i z osobami przypadkowo spotkanymi na ulicy zostanie podjęta próba ukazania aktualnego „portretu archiwistów”

* * *

Panel „Archiwa instytucji nauki i kultury ponad granicami”
(moderatorzy: Barbara Brandt-Golecka, Archiwum Politechniki Wrocławskiej,
Monika Marcinkowska, Archiwum Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach)

Anna Domalanus (Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Erasmus – spotkania archiwalne

Znany i popularny jest program międzynarodowej wymiany studentów „ERASMUS”. Znacznie mniej rozpowszechniona jest wiedza o innej transzy tego projektu – wymiany pracowników nie będących nauczycielami akademickimi, która dotyczy także archiwów uniwersyteckich i daje ich pracownikom możliwości wyjazdów do uczelni zagranicznych. Wyjazdów krótkich – pięciodniowych. Jednak, jeżeli ten czas jest dobrze zagospodarowany, może przynieść konkretne korzyści, pozwala poznać metody pracy analogicznych jednostek, porównać skuteczność działań i – co nie mniej ważne – nawiązać bliższe kontakty osobiste, które będą przydatne w przyszłości. Wymaga to jednak dużego zaangażowania zarówno ze strony osoby chcącej skorzystać z programu ERASMUS, jak i ze strony, która zgadza się tą osobę przyjąć i zapewnić jej odpowiednie warunki odbywania stażu. Nie wchodzi w grę zaangażowanie finansowe strony przyjmującej. Środki z ERASMUSA przydzielone przez uczelnię wysyłającą mają wystarczyć. W tej sytuacji nie powinno być problemów ze znalezieniem miejsca na odbycie tak krótkiej praktyki. Jednak w rzeczywistości sprawy nie wyglądają tak prosto. Trzeba dużej wytrwałości i cierpliwości, dziesiątków maili – często bez odpowiedzi – zanim uda się sfinalizować sprawę, uzyskać zgodę na przyjazd i uzgodnić program pobytu. Z roku na rok coraz trudniejsze do spełnienia stają się też warunki stawiane przez sam program ERASMUS. Jeżeli jednak uda się pokonać bariery biurokratyczne i ominąć przeciwności pojawiające się na drodze do skorzystania z projektu, ERASMUS da możliwość poznania różnych od naszych metod pracy, porównania systemów edukacji a także nawiązania nowych znajomości. W niniejszym wystąpieniu te problemy zostaną szerzej omówione. Doświadczenia Archiwum UAM w zakresie współpracy międzynarodowej na bazie programu ERASMUS są pozytywne i mogą być inspiracją dla innych archiwów uczelnianych.

Andrzej Szczepaniak (Archiwum Muzeum Narodowego w Warszawie), Transgraniczne udostępnianie archiwaliów Muzeum Narodowego w Warszawie

Dostęp do archiwaliów przez wieki był bardzo utrudniony z powodów prawnych, konserwatorskich, logistycznych i technicznych. Schyłek XX wieku zmienił radykalnie tę sytuację. Rewolucję w dostępie do archiwaliów przyniosła digitalizacja (cyfryzacja). W projekty z nią związane w roku 2012 włączyło się także archiwum zakładowe Muzeum Narodowego w Warszawie, które systematycznie zwiększa liczbę zdigitalizowanych jednostek archiwalnych. Dzięki temu użytkownicy zyskali bardzo wygodne narzędzia do korzystania ze zgromadzonych w MNW dokumentów. Obok niewątpliwych korzyści jakie niesie ze sobą elektroniczne udostępnianie archiwaliów pojawiły się poważne problemy natury prawnej.

Paweł J. Radziejewski (Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku), Uniwersyteckie archiwa medyczne i ich rola w kształtowaniu zasobu historycznego w Polsce

Referat oparty został na podstawie autorskiej ankiety, którą rozesłano do wszystkich archiwów uniwersytetów medycznych w Polsce. Zwrócono się również do państwowych uniwersytetów, które w swojej strukturze organizacyjnej posiadają wydziały medyczne. Autor w ankiecie zadał pytania, które miały dać odpowiedź jaka jest rola uniwersyteckich archiwów medycznych w kształtowaniu zasobu historycznego w Polsce. Czy archiwa uniwersytetów medycznych są w stanie wyjść poza granice swoich podstawowych obowiązków w ramach standardów dla archiwów zakładowych? Czy potencjał, który de facto „w nich drzemie”, mógłby podnieść rangę archiwum w strukturze danej instytucji? Czy działalność omawianych archiwów w obecnych ramach prawnych funkcjonowania Uczelni nie stwarza dla nich zagrożeń, a może jest stymulatorem do ambitniejszych wyzwań dla archiwów i archiwistów. Autor ma nadzieję, że referat stanie się polem do dyskusji nad zagadnieniem roli jaką mogą odgrywać archiwa uniwersytetów i wydziałów medycznych w kierowaniu bądź w nadzorowaniu archiwów szpitali uniwersyteckich. Artykuł ma za zadanie pokazać pozytywne aspekty tych działań. Czy za tym wszystkim kryje się granica, którą warto przekroczyć?

* * *

**Panel „Współpraca archiwów kościelnych z otoczeniem – możliwości i ograniczenia
(moderatorzy: Robert Romuald Kufel, Archiwum Diecezjalne w Zielonej Górze,
Mateusz Zmudziński, Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej)**

Robert Romuald Kufel (Archiwum Diecezjalne w Zielonej Górze), Gromadzenie archiwaliów kościelnych a współpraca z twórcami materiałów archiwalnych proveniencji kościelnej (na przykładzie archiwum diecezjalnego)

Gromadzenie materiałów archiwalnych należy do podstawowych i statutowych funkcji wszystkich archiwów. Z tego typu działaniem mają do czynienia dwie strony: przekazująca i przejmująca, które współpracując ze sobą, muszą postępować według ściśle określonych zasad. W przypadku archiwum diecezjalnego jego zasób powiększają m.in. akta z dwóch głównych kancelarii diecezjalnych: kurii i sądu kościelnego oraz akta archiwów partykularnych z terenu diecezji (parafia, dekanat). Tylko dzięki dobrej współpracy archiwum diecezjalnego z twórcami materiałów archiwalnych proveniencji kościelnej może właściwie powiększać się zasób archiwalny, który nie tylko stanowi dobro ogólne, zachowane i zabezpieczone dla przyszłych pokoleń, ale jest doskonałym źródłem pracy badawczej i naukowej.

Paweł Wolnicki (Akademia Jana Długosza w Częstochowie), Kościoły i inne związki wyznaniowe, jako beneficjenci projektów archiwalnych

NDAP jako centralny organ administracji rządowej z mocy prawa jest odpowiedzialny nie tylko za państwowy, ale też za niepaństwowy zasób archiwalny. Tego rodzaju kompetencja płynąca z upoważnienia ustawowego rodzi konieczność podejmowania inicjatyw wobec III sektora oraz innych podmiotów, w tym kościołów i innych związków wyznaniowych, w sprawach dotyczących ewidencjonowanie, przechowywanie, opracowanie, udostępnianie oraz zabezpieczanie materiałów archiwalnych. Inicjatywy te nie zawsze jednak spotykają się z oczekiwanym oddźwiękiem społecznym podmiotów proveniencji konfesyjnej. Stąd jawi się pytanie o przyczyny tej bierności, jak też narzędzia i metody upowszechnienia zadań publicznych dotyczących projektów archiwalnych w celu intensyfikacji wzajemnej współpracy.

Roland Prejs (OFMCap), Akta grupy A i B. Niektóre zagadnienia klasyfikacyjne

Podczas pracy przy przejmowaniu akt z registratury do archiwum należy dokonać przynajmniej wstępnej klasyfikacji akt na akta grupy A i grupy B. Te pierwsze podlegają wieczystemu przechowywaniu w archiwum, te drugie przeznaczone są do brakowania. W praktyce archiwista ma nierzadko trudności z klasyfikacją akt do jednej bądź do drugiej grupy, co prowadzi do skrajnych postaw: z jednej strony unikania klasyfikacji, a w konsekwencji unikania procesu brakowania akt i przechowywania wieczyście materiałów zupełnie zbędnych z punktu widzenia archiwistyki, z drugiej przeznaczenia do brakowania akt podlegających wieczystemu przechowywaniu. Artykuł wskazuje na pewne praktyczne aspekty dokonywania takiej klasyfikacji, by uniknąć możliwych błędów, próbuje też sformułować generalne zasady określenia przynależności akt do grupy A i B.

Mateusz Zmudziński (Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej), Użytkownicy w archiwach kościelnych – możliwości i ograniczenia płynące ze współpracy z użytkownikami

Archiwa zaczęły otwierać się na użytkowników z pewnością w efekcie przemian we Francji po rewolucji francuskiej. Polskie prawo archiwalne z biegiem czasu również dopuściło użytkowników do korzystania z gromadzonych przez nie archiwaliów. Początkowo nad materiałami archiwalnymi mogli pracować z reguły historycy, jednak stopniowo zaczęto dopuszczać kolejne grupy zainteresowanych. Celem referatu będzie próba przedstawienia możliwości i ograniczeń, wad i zalet współpracy archiwów kościelnych z użytkownikami. Przedstawione zostaną one w podziale na najważniejsze funkcje archiwalne: gromadzenie, przechowywanie, opracowywanie i udostępnianie. Przy każdej z funkcji omówione zostaną przykłady współpracy z różnymi użytkownikami archiwów kościelnych: naukowcami, studentami, twórcami akt, praktykantami, genealogami i innymi. Referat zawierać będzie zatem próbę odpowiedzi na pytania: w jakim zakresie konkretne grupy użytkowników mogą wpływać pozytywnie na pracę archiwów? jak mogą wspomagać archiwa kościelne w realizacji ich funkcji? Czy są jakieś ograniczenia we współpracy z otoczeniem?

Mieczysław Różański (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Udostępnianie materiałów archiwalnych – teoria i praktyka

Udostępnianie materiałów archiwalnych w archiwach kościelnych należy do jednych z podstawowych zadań archiwów historycznych, które posiadają zgromadzone materiały archiwalne z centralnego urzędu diecezjalnego jakim jest Kuria Diecezjalna, a także z innych instytucji kościelnych takich jak: Seminarium Duchowne, Kapituła Katedralna i itd. Przepisy prawne dotyczące udostępniania materiałów archiwalnych znajdują się w Regulaminach korzystania z pracowni naukowej. Każde z archiwów posiada osobne, inne uregulowania choć one wszystkie oparte są o normatywy obowiązujące w archiwistyce. Różnice w nich dotyczą tak samego procesu udostępniania jak i wymogów które musi spełnić użytkownik, aby otrzymać odpowiednie materiały archiwalne. W referacie zostaną określone jakie są różnice w poszczególnych regulaminach obowiązujących w archiwach diecezjalnych w Polsce. Wskazane zostaną także wymogi dotyczące korzystających, przy czym ta grupa użytkowników archiwów podzielna zostanie na dwie części. Pierwszą stanowić będą pracownicy naukowcy którzy korzystają z materiałów archiwalnych zgromadzonych w archiwum do celów naukowych a drugą ci którzy poszukują danych genealogicznych. Jednocześnie z częścią teoretyczną wskazane zostaną uwarunkowania praktyczne, czyli jak realizowane są te zagadnienia w poszczególnych w archiwach diecezjalnych.

* * *

**Panel „Jakich nauk pomocniczych potrzebują archiwiści?”
(moderator: Marcin Hlebionek, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)**

Archiwistyka długo postrzegana była jako jedna z nauk pomocniczych historii. Obecnie, kiedy rzadko już kwestionuje się status archiwistyki jako odrębnej dyscypliny naukowej, zmieniły się relacje łączące ją z naukami historycznymi. Jednocześnie przed archiwistami opracowującymi archiwalia stanęły nowe wyzwania, związane z jednej strony z pojawieniem się nowych form dokumentacji, z drugiej zaś ze zmianą oczekiwań wobec archiwów ze strony użytkowników. Powoduje to potrzebę zastanowienia się, czy a jeżeli tak, to jakim stopniu, nauki pomocnicze historii odpowiadają potrzebom warsztatu archiwisty. Czy klasyczne dyscypliny wymagają modyfikacji, dostosowujących je do potrzeb praktyki archiwalnej, a może czas pomyśleć o stworzeniu zespołu nauk pomocniczych archiwistyki, wychodzących poza sferę nauk pomocniczych historii.

Wojciech Krawczuk (Archiwum Narodowe w Krakowie), Tradycyjne nauki pomocnicze historii w pracy archiwisty

Wypowiedź dotyczyć będzie przydatności tradycyjnych nauk pomocniczych w codziennej pracy archiwisty. Zasadnicze działania archiwistów związane są obecnie z szeroko pojętym opracowywaniem i udostępnianiem materiałów, w znacznie mniejszym stopniu dotyczą prac edytorskich i badawczych. Omówiony zostanie katalog nauk pomocniczych historii z perspektywy bieżących potrzeb archiwalnych. Istotną kwestią jest również połączenie tradycyjnych nauk pomocniczych z narzędziami informatycznymi. Innym, ważnym zagadnieniem jest ocena kierunku rozwoju nauk pomocniczych historii pod kątem zagadnień interesujących archiwistów, oraz zwrócenie uwagi środowisk zajmujących się źródłoznawstwem na możliwość praktycznego wykorzystania ich ustaleń badawczych.

Paweł Gut (Archiwum Państwowe w Szczecinie), Nauki pomocnicze historii XIX i XX wieku w warsztacie archiwisty

Archiwalia XIX i XX wieku stanowią rozległą gamę dokumentacji, od tradycyjnych akt spraw czy ksiąg wpisu (księgi wieczyste, protokółów) po skomplikowaną dla odbiorcy dokumentację techniczną czy też geodezyjną, albo też nagrania filmowe lub zdjęcia. Archiwista zajmujący się opracowaniem takich materiałów, czy też prowadzeniem w nich kwerend musi posługiwać się wiedzą z zakresu wielu dziedzin nauki, nie tylko historii i archiwistyki, ale także kartografii i geodezji, metrologii, chronologii, prasoznawstwa, budownictwa czy mechaniki itd. Prócz tego, duża część materiałów archiwalnych w archiwach polskich, zwłaszcza z XIX i początków XX wieku jest w języku niemieckim i rosyjskim. Z tego też względu archiwista musi znać również neografie niemiecką i rosyjską. Z tego też względu istotnym elementem warsztatu pracy archiwisty jest zespół dziedzin wiedzy nauk pomocniczych historii XIX i XX wieku. W doskonaleniu warsztatu pomocą są klasyczne już podręczniki Ireneusza Ihnatowicza (Nauki pomocnicze historii XIX i XX wieku, 1990; Vademecum do badań nad historią XIX i

XX wieku, 1967, 1971, 2003). Jednak często wiedza zawarta w tych opracowaniach jest niewystarczająca. Archiwista musi korzystać z opracowań (podręczniki, monografie, poradniki) z zakresu wspomnianych już wyżej dziedzin i nauk, często opublikowanych w XIX czy początkach XX wieku. Ta uzyskana wiedza stanowi często podstawę do prawidłowego opracowania zasobu XIX i XX wiecznego, a także prowadzenia w nim kwerend czy udostępniania.

*Martina Bolom-Kotari, Zdeněk Zahradník (Univerzita Hradec Králové), **Pomocné vědy historické a jejich význam pro současnou archivistiku a příbuzné obory***

Príspevek se bude věnovat pomocným vědám historickým a jejich roli v současném českém archivnictví a příbuzných oborech. Představí postoj samotných archivářů k pomocněvědným disciplinám. Podrobně se bude věnovat zejména archivnímu vzdělávání. České vysoké školství stojí na prahu reformy, která promění způsob akreditací jednotlivých oborů, dotkne se podoby jednotlivých studijních programů a oborů, výrazněji zřejmě zasáhne také vzdělávání. Velký společenský tlak je vyvíjen zejména na přizpůsobení klasických historických oborů moderním trendům. „Modlou“ dneška se stává digitalizace. Co si ale počneme s obrovským množstvím veřejně přístupných dokumentů, kterým už ale nebude nikdo rozumět? I na tyto otázky bude příspěvek hledat odpověď.

Wystąpienie zostanie poświęcone naukom pomocniczym historycznych i ich roli we współczesnej czeskiej archiwistyce oraz dziedzinach pokrewnych. Przedstawiony w nim zostanie stosunek archiwistów do dyscyplin pomocniczych historii a w sposób szczególnie rola nauk pomocniczych w edukacji archiwalnej. Wyższe szkolnictwo w Czechach stoi obecnie przed reformą, która zamieni zasady akredytacji różnych dyscyplin oraz formę programów poszczególnych kierunków studiów. Obecnie duża presja wywierana jest głównie na adaptację klasycznych badań historycznych do nowoczesnych trendów. „Modą” w archiwistyce staje się digitalizacja. Ale co zrobić z ogromną ilością archiwaliów, których już nikt nie jest w stanie zrozumieć? Na ta pytanie w referacie będziemy szukać odpowiedzi.

*Marcin Hlebionek (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), **Między sfragistyką a zarządzaniem. Nauki pomocnicze historii czy archiwistyki?***

Stwierdzenie, że archiwistyka zmienia swoje oblicze jest truizmem. Dyscyplina postrzegana jeszcze niedawno jako gałąź wiedzy historycznej, coraz mocniej wiąże się z naukami o zarządzaniu czy informatyką. Nie zrywając jednak swych związków z historią. Nauki pomocnicze historii, do których długo zaliczano i samą archiwistykę, postrzegane były jako jeden z filarów wykształcenia i warsztatu archiwisty, rzutując na rozwiązania stosowane choćby przy opisie archiwaliów. W systemie klasyfikacji nauk, nauka pomocnicza to dziedzina naukowa, stanowiąca samoistną całość, będąca jednak uzupełnieniem wiedzy innej dziedziny, przy czym stosunku jednej do drugiej nie można określić jako hierarchiczny. Wychodząc z tego założenia, chciałbym zastanowić się czy istnieje możliwość (i potrzeba) wykreowania swoistych nauk pomocniczych archiwistyki? Czy też nauki pomocnicze historii są na tyle elastyczne, by, po modyfikacji ich kanonu, zaspokoić zapotrzebowania współczesnych archiwistów? A może dzisiejsi archiwiści po prostu nie potrzebują żadnych nauk pomocniczych?

* * *

**Panel „Problemy sensytywności informacji z zasobów archiwów wyodrębnionych”
(moderator: Paweł Perzyna, Oddziałowe Archiwum IPN w Łodzi)**

*Jerzy Bednarek (Oddziałowe Archiwum IPN w Łodzi), **Problemy sensytywności zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej***

Od samego początku działalności Instytutu Pamięci Narodowej, największe emocje budził gromadzony w nim zasób archiwalny. Po raz pierwszy bowiem po obaleniu komunistycznej dyktatury w Polsce, z mocy prawa ujawnione zostały na masową skalę tajne i nieznane wcześniej archiwalia cywilnych i wojskowych organów bezpieczeństwa „ludowej” Polski. Bez wątplenia specyfika materiałów wytworzonych przez komunistyczne służby specjalne jest związana z ich sensytywnością – skalą szczególnie wrażliwego charakteru informacji, jakie można w nich znaleźć. Chodzi w tym przypadku zarówno o formalną niejawnosć części przejętego zasobu i wynikające z tego przez kilka lat powikłania proceduralne dla archiwum Instytutu, jak i o problemy związane z danymi osobowymi wrażliwymi, które w radykalnie większym niż gdzie indziej stopniu zawierają archiwalia komunistycznego aparatu represji. Okoliczności te wpływają na swoistą wyjątkowość archiwum Instytutu i kształtują jego odrębność w

porównaniu do reszty państwowego zasobu. Z takiej właśnie perspektywy warto zadać pytanie, jaki jest realny wpływ sensytywności zasobu archiwalnego Instytutu na obywatelskie prawo dostępu do informacji z przeszłości zgromadzonych przez Instytut? Czy jest sposób na pogodzenie coraz większej otwartości zbiorów archiwalnych z prawem do ochrony prywatności osób, których te archiwalia dotyczą?

Grażyna Makowska (Główne Archiwum Policji w Warszawie), Udostępnianie materiałów z czynności operacyjno-rozpoznawczych w Głównym Archiwum Policji

W wystąpieniu zostaną omówione przepisy ustaw i aktów wykonawczych do nich, które regulują kwestie udostępniania materiałów z czynności operacyjno-rozpoznawczych Policji sądom i prokuraturom w postępowaniach karnych. Należy przy tym pamiętać, że wspomniane materiały posiadają gryfy tajności, a ich udostępnianie nie oznacza zniesienia klauzul niejawności. Organem uprawnionym do wydawania decyzji w przedmiocie udostępnienia informacji niejawnych wytworzonych przez jednostki organizacyjne Policji poza resort spraw wewnętrznych jest minister spraw wewnętrznych i administracji. W decyzji określa się zakres podmiotowy i przedmiotowy udostępnienia. W związku z powyższym użytkownik zasobu występujący o wgląd w materiały operacyjno-rozpoznawcze musi podać we wniosku dane identyfikujące prowadzone postępowanie i dokumentację niezbędną do udostępnienia, informacje o prowadzonym postępowaniu (kwalifikacji czynu), a na końcu uzasadnić swoje żądanie. W przypadkach, gdy z wystąpienia o udostępnienie akt operacyjno-rozpoznawczych nie wynika konieczność wykonania ekspertyzy grafologicznej pisma, wnioskodawca otrzymuje do wglądu uwierzytelnione kopie dokumentów.

Katarzyna Górny (Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie), Udostępnianie zasobu Centralnego Archiwum Wojskowego WBH a ochrona danych osobowych

Centralne Archiwum Wojskowe przechowuje wiele materiałów archiwalnych zawierających informacje sensytywne podlegające ochronie w świetle ustawy o ochronie danych osobowych. Ich udostępnianie, oprócz przepisów wspomnianej ustawy, podlega również ograniczeniom wynikającym z przepisów wydanych na podstawie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Zatem uzyskiwanie dostępu do materiałów archiwalnych zawierających dane osobowe, to ciągły wybór pomiędzy interesem jednostki, której dane zobowiązani jesteśmy chronić, a dobrem ogólnym, jakim niewątpliwie jest badanie przeszłości przez historyków. Z uwagi na ten problem w środowisku archiwistów i prawników wytworzyła się pilna potrzeba znalezienia „złotego środka”, będącego odpowiednikiem na zapotrzebowania składane przez obie strony. Rodzi się również pytanie, czy ta materia jest możliwa do uregulowania normatywnego, czy też należałoby każdy przypadek rozpatrywać indywidualnie?

Paweł Perzyna (Oddziałowe Archiwum IPN w Łodzi), Dostępność zasobu Archiwum IPN w kontekście ochrony danych osobowych

Dla każdego użytkownika zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej najważniejszym celem jest szybkie dotarcie, po wykorzystaniu dostępnych pomocy archiwalnych, do interesujących go informacji zawartych w aktach, a następnie szybkie ich udostępnienie. I właśnie w tym momencie pojawia się konflikt dwóch przeciwstawnych praw i wolności: prawa do zaspokojenia informacyjnych potrzeb obywatela z konstytucyjną ochroną dóbr osobistych, a w szczególności godności, prywatności, czci i dobrego imienia. Przed takimi dylematami stanął od momentu powstania IPN. Udostępnianie akt osobom pokrzywdzonym oraz w celu prowadzenia badań naukowych, anonimizacja danych, możliwość zastrzegania danych osobowych, w tym danych wrażliwych zebranych w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych organów bezpieczeństwa państwa, spór z Głównym Inspektorem Ochrony Danych Osobowych o granice dostępu do pomocy archiwalnych, pozorne zwolnienie Instytutu w 2007 r. ze stosowania przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, publikacja dwóch internetowych wersji inwentarza archiwalnego IPN: pełnej i pozbawionej istotnych elementów opisu. Wszystkie wymienione wydarzenia są kamieniami milowymi na drodze osławiania archiwum z potrzebami ochrony danych osobowych przy jednoczesnym rozszerzaniu dostępu do zasobu archiwalnego IPN.

* * *

**Panel „Archiwistyka społeczna – między archiwistyką państwową a prywatną”
(moderator: Artur Jóźwik – Ośrodek KARTA)**

Przedmiotem obrad panelu będzie: analiza stanu archiwistyki społecznej jako ogniwa łączącego archiwistykę państwową i prywatną; omówienie najnowszych danych i stanu badań dotyczących archiwów społecznych, ich ilości, specyfiki działania, gromadzonych zasobów archiwalnych; analiza sytuacji archiwów społecznych po nowelizacji prawa archiwalnego – otwarty konkurs ofert organizowany przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych; omówienie perspektywy budowy wspólnej platformy prezentacji zbiorów archiwów społecznych – Otwarty System Archiwizacji; analiza wyzwań stojących przed archiwistyką społeczną w kontekście zabezpieczania materiałów archiwalnych polskich przedsiębiorstw (archiwa biznesu) oraz materiałów polskich i polonijnych za granicą (archiwa polskich instytucji oraz organizacji społecznych)

Uczestnicy panelu:

Zbigniew Gluza – Prezes Ośrodka KARTA

Agnieszka Świątecka – Obserwatorium Archiwistyki Społecznej Ośrodka KARTA

Tomasz Czarnota – Zakład Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Marii Skłodowskiej Curie

Tomasz Olejniczak – Akademia Leona Koźmińskiego

Marta Bryszewska – dyrektor Biblioteki Polskiej im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires

* * *

czwartek 21 IX 2017, 15.00-18.00 – Obrady plenarne

15.00 – 15.20 *Gergő Bendegúz Cseh (Węgry)*, **Solidarity with Solidarność? The Polish connection and the Hungarian Secret Services**

15.20 – 15.40 *Gintaras Druckus (Kaunas Regional State Archive)*, **Lithuanian archival heritage preserved in foreign countries**

The goal of this report – to give a short overview of Kaunas Regional State Archive activities identifying Lithuania related archival heritage preserved in other countries. As we know, due to historical as well as geopolitical circumstances Lithuanian archival heritage has been scattered in various countries, in various repositories. Our main focus is concentrated to the archival documents, related to the Kaunas City and Kaunas Region history. We are of the opinion that documents' origin principle should be respected. So, all the possible historical materials related to the history of Kaunas City and Kaunas Region – not only originals but copies as well – should be concentrated at the KRVA. So, during nearly ten year period KRVA archivists have been working identifying Lithuania related archival heritage in other countries. The result of these trips – over one thousand of Kaunas City as well as Kaunas Region related archival documents brought to Kaunas Regional State Archive in digital form which are now freely accessible to researchers and everyone interested. At the same time we are bringing a message to Lithuanian researchers and public about Lithuania related documents preserved at the repositories of other countries. Conclusions: KRVA is of the opinion that the documents' origin principle should be respected and consistently seek to realize this objective by investigating Kaunas City and Kaunas Region related archival documents in the repositories of other countries. Next step – acquisition of the digital copies of these documents to the repositories of KRVA; acquired copies here in Lithuania are freely accessible to researchers and everyone interested thus creating favorable conditions to disseminate and promote these documents amongst the public; actually, there is a great quantity of Kaunas City and Kaunas Region related archival documents in the repositories of various other countries' memory institutions. Such kind of activities should be one constant, comprehensive and continuous process. To be honest our efforts in this field has never been sufficiently consistent neither comprehensive enough and still are not; by the way, we consider such kind of activities as a very helpful instrument for strengthening of professional skills, mutual understanding and development of good relationship based cooperation between different countries' archivists; investigation of documents, which mostly are handwritten in ancient Latin, Polish, Russian and other foreign languages is very careful and time consuming process. Within this context the success of these activities in identifying and investigation Kaunas and Kaunas Region related archival documents depend not only from financial resources but from very skilled and highly professional staff.

16.15 – 16.35 *Lekoko Sylvester Kenosi (Manuscripts and Archives Qatar National Library Qatar foundation)*, **President Donald Trump's Tweets and US Public Policy Direction: Preserving Social Media Archives in a Profession Without Frontiers**

President Donald Trump's early morning tweets has won him millions of followers and compelled serious researchers, ordinary citizens, and diplomatic missions to search for US public policy clues on the President's twitter accounts. While the 45th President of the most powerful nation on earth has gained the biggest following from his tweets, less known countries, individuals and private businesses have equally embraced the official use of social media accounts in the name of Facebook, Twitter, Instagram, Whatsup, LinkedIn to mention just a few. The scope, scale and sheer magnitude of official communications on these platforms could not have been imagined a decade or so ago as people of all ages- young and old alike- get connected around the clock. The proliferation of twitter and other social media accounts to reach out to citizens presents opportunities and challenges for all public archival institutions the world. The record, the archivist, public policy and the global culture of communication and of recording are digitally mutating at a speed that poses a challenge to all archivists of the world. This paper intents to reflect on the ramifications of official social media records to core international archival practices especially as it relates to preservation, access and to the general accountability of archivists.

16.00 – 16.20 *Robert Degen*, **Zarządzanie dokumentacją wobec wyzwań współczesnej archiwistyki**

16.20 – 16.50 przerwa kawowa

16.50 – 17.10 *Mieczysław Różański*, **Centralne archiwum diecezjalne**

Kodeks prawa kanonicznego z 1983 r. określa że w Kurii diecezjalnej powinny znajdować się następujące archiwa: archiwum diecezjalne (archivum seu tabularium dioecesianum), archiwum tajne (archivum secretum) i archiwum historyczne (archivum historicum). O ile dwa pierwsze nich mają charakter obligatoryjny to ustawodawca kościelny w kan. 491 §2 zaleca biskupowi diecezjalnemu utworzenie archiwum historycznego, w którym przechowywane są nie tylko materiały wytworzone w procesie działania Kurii Biskupiej, ale także w innych instytucjach kościelnych podległych biskupowi. Każde z tych archiwów zostaje erygowany dekretem przez właściwego biskupa ordynariusza i jemu podlega. Podstawą działania tego archiwum jest statut, w którym zawarte są wszystkie podstawowe elementy dotyczące jego funkcjonowania. Zawiera on zadania i cła jakie stawiane są archiwum, a także zadania i zakres obowiązków poszczególnych jej pracowników. Oprócz statutu archiwa te posiadają regulaminy, w których zawarte są normy dotyczące udostępniania zgromadzonych w archiwum materiałów archiwalnych.

17.10 – 17.30 *Marzena Kruk (Dyrektor Archiwum IPN w Warszawie)*, **Powstanie i działalność europejskiej Sieci Instytucji Archiwalnych zajmujących się Aktami Tajnych Służb**

17.30 – 18.00 Dyskusja

18.00 – Zamknięcie Zjazdu

